

KOHTAAMINEN. OPPAANA MARTIN BUBER.....	1
JOHDANTO	1
EPÄKOHTAAMINEN.....	2
SINÄN KOHTAAMINEN	4
MINÄ JA SINÄ	5
TÄSSÄ JA NYT	5
MINÄ JA SE	6
KOHTAAMISEN ARMO	6
VALEKOHTAAMINEN.....	7
MUUTTAVA KOHTAAMINEN	7
KIPUKOHTIA.....	8
NÄLKÄ JA JANO	8
LÄHEISRIIPPUVUUS	9
TODELLINEN RIIPPUVUUS.....	10
RAKKAUTTA VARTEN.....	11
MINÄN KOHTAAMINEN.....	12
VARJON KOHTAAMINEN.....	12
KOLMANNEN LÄSNÄOLO	14
UNOHDETTU KOLMAS	14
<i>Kutsumus, kiusaus ja todellisuus</i>	15
SISÄINEN KOLMAS	16
KOLMAS PARISUHTEESSA	18
KOLMAS YHTEISÖSSÄ	18
KOLMAS KANSAKUNNASSA.....	20
KOLMANNEN VALITSEMINEN	22
JUMALAN KOHTAAMINEN.....	23
JUMALANPIMENNYS	24
KOHTAAMISEN ALKUAAVISTUKSET	24
HÄN ON NAAPURISSA.....	26
HÄN ON MAAILMALLA	27
<i>Historia on kutsumus</i>	27
<i>Kaikkivaltio</i>	28
<i>(K)On kurssi</i>	29
KOHTAAVA DIALOGI	29
PYHÄ EPÄVARMUUS	30
KIRJAPAINI	31
YLLÄTTÄVÄ KOHTAAMINEN	32
LUOVA KOHTAAMINEN	33
USKONNOTON USKO	35

Kohtaaminen. Oppaana Martin Buber.

Johdanto

”Sinä, joka olet lukinnut itsesi yhteiskunnan, valtion, kirkon, koulun, talouden, yleisen mielipiteen tai oman ylpeytesi rakentamaan selliin, sinä joka olet suostunut olemaan

epäsuora epäsuorien keskellä, murra kuoresi, tule suoraksi; ihminen, suostu kohtaamaan toinen ihminen.”¹ **Martin Buber**

Olen tänä syksynä käyttänyt melkein kaiken kirjoittamiseen varaamani ajan *Muuttumisen kipeä armo* -nimisen kirjan viimeisteleminen (tarjoan sitä ihan ”oikean” kustantajan ohjelmistoon.) Siksi en ole ehtinyt vieläkään aloittaa suunnittelemaani Ystäväkirjaa *kateudesta*.

Jotta saisin aikaiseksi joulukirjeen ystävillemme, päätin kerätä kirjasta otteita tietystä teemasta. Valitsemani teema on *Kohtaaminen*. Se on viimeisten vuosien ajan kummitellut kaikissa kirjoittamisessani, joten tästäkään ei ollut vaikea löytää sitä käsitteleviä otteita.

Samalla haluan jakaa makupaloja viime vuosien tärkeimmän innoittajani, Martin Buberin, (1878 - 1965) elämästä ja tuotannosta. Hänen elämäkertansa ja muutamat hänen kirjansa nostivat minut pari vuotta sitten masennuksesta. Siitä lähtien olen monesti hakenut uutta inspiraatiota lukemalla Buberin kirjoja.

Buber aloitti mittavan kirjallisen tuotantonsa jo vuosisatamme alussa. Hän käänsi ja kommentoi suuren määrän hasidi-juutalaisuuden perinnettä ja kävi ahkeraa dialogia aikansa ajattelijoiden kanssa. Hänen kootuissa teoksissaan on yhteensä melkein 5000 sivua, joihin täytyy vielä lisätä valtava kirjeenvaihto ja koko Vanhan Testamentin uudelleen kääntäminen saksaksi.² Hänen sanomansa kiinnosti filosofeja, psykologeja, rabbeja, pappeja ja tavallista kansaa niin paljon, että häntä alettiin perustellusti pitää vuosisatamme merkittävimpana juutalaisena vaikuttajana. Buber ei kuitenkaan pitänyt mitään teoriaa, tietoa, uskomusta tai maailmankatsomusta tärkeämpänä kuin toisen suoraa ja välitöntä kohtaamista. On vaikea rajoittaa hänen opetustaan kohtaamisen merkityksestä teologiaan, filosofiaan, psykologiaan, sosiologiaan tai politiikkaan. Hän opetti ja eli toteen kohtaamisen tärkeyttä kaikilla näillä alueilla.

Aikana, jolloin olemme vaarassa kadottaa ihmisyytemme ja Jumalasta on tullut pelkkä idea, Buber on, elämällään ja kirjoituksillaan, viitoittanut meille tietä aitoon *itsen*, *toisen* ja *Sinän* kohtaamiseen. Olen hänen kauttaan juurtunut syvemmälle juutalaiskristilliseen perintöni ja oppinut paljon uutta myös kristillisen uskon sisällöstä.

Epäkohtaaminen

”Jumalalle ei taida olla ollenkaan samantekevää pidättääkö ihminen itsensä Häneltä, vai antaako hän itsensä Jumalalle kokonaan. Tämän pidättämisen tai antamisen päätöksen kautta ihminen voi koko olemuksellaan tulla osalliseksi joko Jumalan salatuksi jäämiseen tai ilmoitetuksi tulemiseen.”³ **Martin Buber**

Ensimmäisen maailmansodan alussa, heinäkuussa 1914, Martin Buber koki järkyttävän epäkohtaamisen, josta alkoi hänen aikuiselämänsä rajuin kääntymys. Kääntymys oli hänelle henkilökohtainen ”*tuomiopäivä*”, jossa viimeinen tuomio välittyi hiljennneiden huulien ja lopullisesti sulkeutuneiden silmien kautta. Siihen aikaan Buber oli intohimoinen mystikko. Hän oli julkaissut antologian kristillisistä ja juutalaisista mystikoista. Hän tutki myös kiinalaista ja intialaista

¹ Pointing the way. Collected essays. Humanities press international Inc. New Jersey & London. -57. s. 109.

² Siinä työssä apuna myös muita, esim **Franz Rosenzweig**, mutta käytännössä hän teki suurimman työn itse.

³ Eclipse of God. Humanities Press International, Inc. New Jersey. -52. s. 76,77.

mystiikkaa, sekä muslimien *sufi*-mystikkoja ja juutalaisten *kabbalaa*. **Hildegard, Jean Maria Guyon, Lao-Tse, Ramakrishna, Plotius, Eckhart** jne; olivat hänen silloisen hengellisyytensä tärkeimpiä oppaita. Buber vietti päivittäin tuntikausia mystisessä ekstaasissa. Hän liikkui esoteerisissa maailmoissa, missä uskoi kaikkien suurten oivallusten ja kirkastavien valaistumisten tapahtuvan. Hän etsi suurta ja salaperäistä ykseyttä Jumalan ja kaikkeuden kanssa.

Eräänä aamuna tuntematon mies nimeltä **Mehé** tuli vierailemaan Buberin luona. Martin oli parin tunnin meditaation jälkeen juuri laskeutunut hengen sfääreistä, mutta oli edelleen sisäisesti poissaoleva. Hän kohteli nuorta miestä ystävällisesti, mutta ei ollut hengessään *läsnä*. Hän oli tottunut kuuntelemaan nuorten opiskelijoiden kysymyksiä ja keskusteli heidän kanssaan mielellään. Niin hän teki nytkin. Se sujui kohteliaalla rutiinilla.

Buber ei huomannut yhtä asiaa. Sisäisen poissaolonsa tähden hän ei hiljentynyt kuuntelemaan niitä kysymyksiä, joita Mehé *ei* kysynyt, vaikka ne paloivat hänen sydämessään.

Kaksi kuukautta myöhemmin yksi Mehén ystävästä tuli Buberin luokse ilmoittaakseen että Mehé oli kuollut ja kertoakseen, mitä Buberin luona käyminen oli hänelle merkinnyt.

Mehé ei ollut etsiytynyt Buberin luokse vain uteliaisuudesta tai oppimishalusta. Hän oli mennyt tekemään *valintaa* elämän ja kuoleman välillä. Hän etsi tähän todellisuuteen sellaista juurta, jonka varassa hän olisi voinut sanoa kyllä elämälle. Hän ei aktiivisesti suunnitellut itsemurhaa. Hän oli vain äärimmäisen epätoivoinen koko elämän suhteen.

Buberin tapaaminen jätti hänet tyhjäksi. Vierailun jälkeen hän luovutti ja alistui sille pimeydelle, joka oli jo alkanut laskeutua maan päälle ensimmäisen maailmansodan muodossa. Hän heittäytyi sen keskellä roihuavaan pahuuden tuleen ja kuoli rintamalla, jonne oli vapaaehtoisesti ilmoittautunut.

Tämä oli Buberin tuomiopäivä. Hänen suunnaton syyllisyydentunteensa ei pohjautunut kuvitelmaan siitä, että hänen olisi *pitänyt* arvata tai tietää mistä oli kysymys, ja että hänen olisi *pitänyt* voida antaa epätoivoiselle miehelle toivoa. Buber ei kuvitellut olleensa epäonnistunut Jumala.

Buber piti itseään syyllisenä siihen, että oli *pidättänyt itsensä* Mehéltä. Tämän pidättäytymisen kautta Buber oli rikkonut elämän syvintä lakia vastaan. Hän oli syyllistynyt *epäkohtaamiseen*, joka teki hänet kuuroksi läsnäolevan sydämen hätähuudolle. Hänen syntinsä ei ollut tietoinen toisen torjunta vaan seurausta siitä, että piti tapanaan eristäytyä arkipäiväisestä elämästä "hengellisempiin" ulottuvuuksiin tunnustamatta niiden välistä erottamatonta yhteyttä. Siksi Buber ei kaikista kommunikaatiotaidoistaan huolimatta ollut *läsnä* Mehénille. Hän ehkä *sanoi* oikeat asiat, mutta hän ei lausunut niitä koko olemuksellaan. Hän ei antautunut kohtaamiselle, joka olisi vienyt hänet keskelle toivon ja epätoivon, elämän ja kuoleman, taistelua.

Mehénin lausumaton kysymys ei ollut luonteeltaan teoreettinen. Hän *oli* suoraan elämän ytimeen suunnattu kysymys. Siihen Buber olisi voinut vastata yhdellä ainoalla tavalla: *olemalla kokonaan läsnä*.

"Mitä minä odottaisin toiselta, kun käännyin epätoivoisena hänen puoleensa?" Buber kysyi itseltään myöhemmin.

"Odottaisin sellaista läsnäoloa, joka kertoisi minulle, että elämässä sittenkin on mieltä."

Buberin tuomiopäivä johti radikaaliin kääntymykseen. Hän meni itseensä — eikä pitänyt näkemästään. Hänen “hengellisyytensä“ oli johtanut harhaan. Tästä lähtien hän kääntäisi asketisminsa nurinpäin. Hän luopuisi mystisistä kokemuksista mieluummin kuin arkitodellisuudesta. Hän valitsi uuden hengellisyyden, totuuden kohtaamisen maailmassa eikä siitä eristäytyneenä.

*”Sen jälkeen olen luopunut uskonnollisuudesta joka keskittyy vain siihen mikä on tavatonta, poikkeuksellista, poissulkevaa, mystistä ja ekstaattista.”*⁴

Tämän epäkohtaamisen seurauksena Buber luopui sangen tyydyttävistä esoteerisista maailmoista, joissa täydellinen harmonia ja rajattomuus oli koettavissa, ja astui ristiriitoja täynnä olevaan maailmaan, jossa häntä odotti jatkuva virta kipeitä kohtaamisia. Enää ei ollut tärkeää “laajentaa tietoisuutta“ kaikkeuden syleilyyn. Nyt tuli tärkeäksi pysyä avoimena toisen kohtaamiselle.

Ei tämä ollut Buberin ensimmäinen eikä viimeinen epäkohtaaminen. Jotkut hänen oppilaistaan, vuosikymmeniä myöhemmin, kokivat hänet ohittavana ja syyttivät häntä siitä, ettei hän elänyt opetuksensa mukaan. Uusista epäkohtaamisista ja sitkeistä toisia loukkaavista tavoistaan huolimatta hän pysyi uskollisena tuomiopäivän kautta saamalleen kutsumukselle yli 50 vuotta.

Kaikkein kipein epäkohtaaminen on kauan odotettu elintärkeä kohtaaminen, joka ei koskaan tapahdu — koska kuolema ehtii väliin.

Kuinka monta tarinaa olemmekaan kuulleet vaikeutuneesta ja pitkittyneestä surutyöstä, jota pitää yllä katkera itsesyytös:

”Miksi en koskaan esitellyt itseäni isälleni? Pidin liian pitkään kiinni kaunaisuudestani, enkä antanut hänen koskaan saada yhteyttä minuun. Hän ei koskaan saanut tietää, kuinka paljon hän minulle kaikesta huolimatta merkitsi...”

Kaikella on aikansa — myös kuoleamalla. Sitä *ennen* on aika kohdata elämän tärkeimmät ihmiset

Sinän kohtaaminen

”Joka ei ole läsnä ei huomaa läsnäoloa.” **Martin Buber**⁵

Arkihan on täynnä epäkohtaamisia, ohituksia, joissa emme ole läsnä itsellemme tai toiselle. En puhu syvällisten keskustelujen puutteesta enkä kaipaa joka paikkaan vakavuutta. Totena olemisen ja toisen kohtaamisen esimakuun on mahdollista päästä vaikka kaupan kassajonossa.

Muistan erään kurssille osallistuneen kaupungin linja-autokuljettajan, joka päätti ottaa kohtaamisen vakavasti myös työssään. Hän luopui tummista aurinkolaseistaan, joita oli käyttänyt kesät talvet ja alkoi katsoa matkustajia silmiin, kun he maksoivat kyytinsä. Jokaisen edessä hän kuunteli itseään, tykkäämisvaikutelmiaan ja torjuntareaktioitaan. Hän alkoi suhtautua jokaiseen matkustajaan ihmisenä, johon hänellä oli hetken kestävä suhde.

Vähitellen katseet alkoivat elää. Ihminen kyllä tunnistaa sen, kun hänet oikeasti huomataan. Työ muuttui seikkailuksi. Aamuvuoroilla jotkut toimistorobotit heräsivät ihmisiksi vasta bussinkuljettajan katseesta. Sosiaalisesti erakkona eläneellä miehellä on nykyään paljon ystäviä. Ihmiset tervehtivät häntä kadulla ja tietävät tarkistaa tutun

⁴ Encounter on the Narrow Ridge. A Life of Martin Buber. Maurice Friedman. Paragon House. New York -91. s. 80-82.

⁵ M. Buber. Eclipse Of God. Humanities Press International, Inc. New Jersey. -52. s. 126.

bussin ohittaessa, onko *hän* kuljettajana. He haluavat ainakin käsimerkin kautta tunnustaa tunnistaneensa hänet.

Tärkeintä ei ole oppia *tekemään* oikein, *käyttäytymään* hyvin tai *toimimaan* moraalisesti. Tärkeintä on tulla ihmiseksi, joka *on* oikea, *elää* hyvin ja *kohtaa* totuudessa.

Filosofian professori **Pekka Himanen** ja päätoimittaja **Veli-Antti Savolainen** ovat pian julkaisemassa kirjan nimeltä *Kohtaamisyhteiskunta*. Nimi lupaa paljon, mutta Himasen unelma jää liian köyhäksi. He visioivat tietoverkkojen kautta mahdollistuvaa, ajasta ja paikasta riippumatonta kohtaamismahdollisuutta. Kohtaamisyhteiskunta toteutuu kunhan kansa oppii ”verkkolukutaitoiseksi.”⁶ Enpä usko. *Kontaktiyhteiskuntaa* se voi kyllä edesauttaa, mutta minän ja sinän kohtaaminen on sidottu aikaan ja paikkaan, jossa molemmat ovat yhtäaikaan läsnä. Pelkkä kontakti ei korvaa kokonaisvaltaista kohtaamista.

Ihmisyuden salaisuus on niin syvästi piilotettu kohtaamiseen, ettei se koskaan pääse kukkimaan, jos hän vetäytyy siitä kokonaan. Ihmisellä ei vain *ole* suhteita. Hän *on* suhde tai pikemminkin suhteiden verkosto. Ilman *sinän* kohtaamista hän ei yksinkertaisesti *ole* se, miksi hänet on luotu ja kutsuttu.

Minä ja Sinä

”*Sinän maailma ei ole sulkeutunut. Se joka yhdentyneellä olemuksella, uudestisyntyneellä yhteydenvoimalla astuu sitä kohden, tulee huomaamaan vapauden.*”⁷ **Martin Buber**

Buberin kuvaus kohtaamiselle oli kolmen sanan pituinen: *Minä-sinä* suhde. Kun kaksi ihmistä suostuvat aidosti *minäksi* ja lähestyvät toisiaan *sinänä*, he antavat kohtaamisen ihmeen tapahtua. Voin olla monenlaisessa suhteessa isään, äitiin, vaimoon, ystäviin, lapsiin, potilaisiin, asiakkaisiin jne. Minulla voi olla monenlainen kontakti heidän kanssaan. Jokainen heistä on kuitenkin *se*, jota en välttämättä koskaan kohtaa *sinänä*.

Kohtaaminen ei ole *suhde*, vaan *tapahtuma* suhteen sisällä. Yllättävä kohtaaminen voi olla pitkän suhteen alkukohta tai suhteen paljon myöhempi huippukohta.

Kohtaaminen on harvoin jokaisen suhteen päivittäinen realiteetti. Useimmista suhteista kohtaamisen todellisuus puuttuu kokonaan.

Rakkaus ei ole vain tunne toista kohtaan. Se on minän avaamista *kaikkine* tunteineen sinälle.

Seksuaalisen kohtaamisen hurmio voi vietellä meidät hetkeksi ykseyden maagiseen harhaan,⁸ jossa kaksi minää tuntuvat sulautuvan yhdeksi. Sekin on mahdollista vain silloin, kun molemmat rakastelevat *sinän* kanssa, eikä maailman ihanimmaksi kuvittelemansa *sen* kanssa.

Sinän kohtaaminen koko minälläni on hengessä ja totuudessa elämistä.

Tässä ja Nyt

”*Jokaisessa kohtaamisessa meitä koskettaa ikuisen elämän henkäys.*”⁹ **Martin Buber**

⁶ Iltalehti. 18.11.95.

⁷ Minä ja Sinä s.84.

⁸ Pamela Vermes. Buber on God and the Perfect Man. The Littman Library of Jewish Civilization. London -94.

⁹ Buber s.90.

Jotkut kohtaamiset ovat lyhytaikaisia tai hetkellisiä. Ne jäävät silti elämään. Hetken kohtaaminen ei kuole, vaikka se ei kehittyisikään pitkäaikaiseksi suhteeksi. Ei ole mitään rajaa sille, kuinka runsaasti ohimeneväkin kohtaaminen voi kantaa hedelmää. Ei Jeesuksellakaan ollut kovin monta pitkäaikaista suhdetta, mutta lukemattomat lyhyet kohtaamiset kantoivat uskon, toivon ja rakkauden ikuista hedelmää — sekä hänessä että muissa.

Buber ei koskaan innostunut kirjoittamaan elämäkertansa. Sen sijaan hän kirjoitti lyhyen kirjan nimeltä *Kohtaamisia*.¹⁰ Siinä hän kertoo seitsemäntoista tarinaa hetken kohtaamisista, jotka ovat muuttaneet hänen elämäänsä.

Suhteet tulevat ja menevät. Kohtaamiset tulevat, mutta eivät mene.

Kun ajattelen ihmisiä, joita koen matkani varrella kohdanneeni, huomaan, että suhteeni heihin on tänä päivänä erilainen. Monen kanssa ei enää ole mitään suhdetta. Siihen ei ole erityistä syytä. Olemme vain jatkaneet elämää ilman kosketusta toisiimme. Toisista olen joutunut erilleen ristiriitojen kautta. Jotkut eivät enää koskettaisi minua pinsetilläkään ja joihinkin suhtaudun itsekin torjuvasti. Yhdestä olen eronnut ja tapaan häntä lähinnä lastemme äitinä. Jotkut ovat jääneet erittäin läheisiksi ystäviksi. Vaimoni ja lasteni kanssa elän.

Olipa suhde kuhunkin tänä päivänä mikä tahansa, en voi ikinä mitätöidä niitä *kohtaamisia*, jotka joskus ovat olleet totta. Ne ja *ainoastaan* ne jäävät ikuisiksi helmiksi elämäni helminauhaan.

Kun minä kohtaan *sinän*, tässä ja nyt, ikuisuus on läsnä. Kohtaamisen hetkissä on jotain katoamatonta. Ilman yhtään sellaista hetkeä olisin jo aikoja sitten kokonaan kadotettu.

Minä ja se

Kukaan ei voi koko ajan olla *minä-sinä* suhteessa — pelkässä läsnäolossa. Se kuluttaisi liikaa. Välillä täytyy vetäytyä taemmas ja tehdä sinästä *se* tai *hän*.

Peräännyn kohtaamisesta saadakseni rauhassa miettiä, tehdäkseni johtopäätöksiä, pohitiakseni, mitä olen tästä kohtaamisesta oppinut, ja huolehtiakseni minuuteni rajoista. Välillä täytyy saada olla ja antaa olla rauhassa.

Vaikka silloinkin puhuttelen häntä sinänä, emme silti ole toistemme kanssa kokonaan auki antamaan ja vastaanottamaan. Vaikka suhtaudun häneen rakkaudellisesti, teen sitä nyt etäämmältä. Hän on se, jota rakastan. Tämä kuuluu jokaiseen arkeen.

Ei siinä mitään ongelmaa ole, että välillä vetäydyn tai eristäydyn *minä-se* suhteeseen, jos olen valmis uudestaan minänä avautumaan *sinälle*. Uudessa kohtaamisessa hänestä tulee taas kokonaisvaltaisesti *sinä*.

Jos *kokonaan* jätän toisen vain tarkkailtavaksi tai hyväksikäytettäväksi objektiksi, johon olen yksinomaan *minä-se* suhteessa, teen suuren rikoksen elämää ja ihmisyyttä vastaan.

Kohtaamisen armo

Kohtaaminen mahdollisuus ei ole varattu vain fiksuille ja taidokkaille.

Kohtaamista ei voi tehdä ja suorittaa. Sitä ei voi pakottaa esille eikä millään menetelmällä saada aikaan. Ei ole kysymys tekniikasta. Kohtaaminen ei ole tietotaito-tuote vaan nöyrytyksen ja suostumisen hedelmä. Elämä itse huolehtii

¹⁰ *Meetings*. Edited by M Friedman. Open Court -74.

kohtaamisen menetelmistä, kunhan vain suostumme sen oppilaiksi. Kohtaamisen jälkeen tiedän sydämessäni, että olen saanut suuren lahjan.

Olen tosin itsekkin suostunut olemaan toiselle lahja, avautumalla ja jakamalla, mutta ei sekään välttämättä *tuota* molemminpuolista kohtaamista. Siksi en voi kiittää vain itseäni. Olen osallistunut siihen vapaasta tahdostani, silti tiedän kohdanneeni armon. Kohtaaminen on elämän kohtu. Tälle kohdulle löytyy monta keinotekoista kopiota, jotka eivät pysty kantamaan elämää sisällään.

Valekohtaaminen

”Puhutaan, se auttaa.”

Niin varmasti, mutta tulos riippuu siitä mihin tarvitset apua.

Hyvän kommunikaatiotekniikan opiskellut ihminen “minä-viesteineen” ja “ymmärtämispalautteineen” on kurjin mahdollinen kumppani, jos hän valjastaa hienon taitonsa yritykseen muuttaa sinut.

Kiihkeiden pyrkimysten kulttuurissa elämän pyhimmätkin todellisuudet vääristetään vallan välineiksi. Tajuttuaan yksinäisten ihmisten kohtaamisnäkökulman poliitikot, uskonnolliset johtajat jne. opettelevat kohtaamisen *tekniikoita*, suoraa silmiin katsomista, hetken kuuntelemista, kohderyhmän kaltaiseksi pukeutumista jne, joilla luodaan kohtaamisen illuusioita ihmisille, jotka ovat vieraantuneet kohtaamisen todellisuudesta.

Epäkohtaamisen kulttuuri on *image*-konsulttien kulta-aikaa. Vaikka ei oikeasti kohdata, pitää ainakin jättää kohtaamisen *vaikutelma*, tuttavallisuuden tuntu.

Kaikki piilotetut vaikuttamisyrietykset, valtapyrkimykset ja toisen muuttamisen päämäärät karkoittavat kohtaamisen hengen. Ne ovat kohtaamisiksi naamioituja kohtelemisyrietyksiä, vaikka ne tapahtuisivat terapiassa, sielunhoitotilanteessa tai lakanoiden välissä.

Muuttava kohtaaminen

*”Silloin kun näemme jokaisessa toisessa ihmisessä ehtymättömän, aavistamattomia mahdollisuuksia täynnä olevan merkitysten lähteen, ihmisyyteen kuuluva syvyyden ulottuvuus on avautunut meille.”¹¹ **Terho Pursiainen.***

Jokainen elämänmuutos alkaa kohtaamisesta. Se mitä tai ketä suostumme kohtaamaan ja millä tavalla, ratkaisee muutosprosessin käyntiinlähdon.

Ainoa tapa pysyä muuttumattomana on olla kohtaamatta. Valitettavasti sekään ei ole mahdotonta - ainakaan tässä elämässä. Jotkut eivät suostu kohtaamaan mitään tai ketään. He vain *kohtelevat* ja *käsittelevät* itseään ja muita. Tekevätkö he sen hyvin vai huonosti, sillä ei ole paljon merkitystä. Ihmisyyden tosi olemus jää kuitenkin sen alle.

Ei ole viisasta eristää itseään pyhiltä ja pahoilta yllätyksiltä. Vain ne käynnistävät muutosprosessin ja pitävät sen liikkeessä. Jos suhde itseen tai toiseen ei ole jatkuvassa muutoksessa, rehellinen kohtaaminen on loppunut. Suhde on kuollut.

Muutokselle antautuminen on suostumista uuteen tutustumiseen vanhojen kuvien taakse. On antauduttava olemaan yllätys sekä itselle että toiselle. On annettava toisenkin yllättää sekä itsensä että minut.

¹¹ Pursiainen. s.9.

Kenellekään ei löydy mitään muutaman sanan pituista määritelmää, joka tyhjentävästi kuvaisi mikä tai minkälainen kukin on. Jättäkäämme filosofit ja teologit etsimään kattavaa määritelmää ihmisestä. Antaa psykiatrien ja sosiologien etsiä täydellistä kuvausta *homo sapiensista*. Runot ja sävellykset tekevät paljon syvempää oikeutta muuttuvan ihmiselämän vivahteille kuin tieteelliset määritelmät.

Elämää palveleva muutosprosessi ei ole varattu vain pyhimyksille ja sankareille. Joitakin meistä elämä tempaisee mukaansa toisia rajumpaan muutokseen, mutta jokaiselle on annettu mahdollisuus uhmata kohtaloa ja antautua ennustamattomalle. Kaikki eivät ole taiteilijoita, mutta kaikki voivat olla luovia

Jokaisella maailmaan syntyneellä lapsella on uudet kasvot huolimatta niiden samankaltaisuudesta. Niin on jokaisella kohtaamisellakin. Vaikka tietyn kaltainen kohtaaminen on toistunut ennenkin, tämä kohtaaminen ei ole koskaan ollut eikä se tule koskaan toistumaan.

Se vaatii sinulta *vastausta*, jota et voi ennakoida tai valmistaa. Se haastaa sinut olemaan *läsnä* hetkessä, jossa et koskaan ole aikaisemmin ollut. Se vaatii sinulta *sinut* - juuri nyt.

Kipukohtia

Nälkä ja jano

”Siunattu on ihmisen nälkä ja jano, sillä se on elämämme voimallisim koettelemus ja suurin toivo.” **Kristos Jannars**.¹²

”Jumala ei suostu manattavaksi, mutta ei Hän itsekään pakota. Hän on mikä on ja antaa toisenkin olla oma itsensä. Nämä molemmat ominaisuudet erottavat Hänet demonisista voimista.”¹³ **Martin Buber**

Mikä on tuo hillitön halu, joka saa meidät takertumaan toisiimme, ahmimaan ruokaa yli tarpeemme, juomaan pohjatonta pulloa ja tekemään työtä vuorotta? Mistä tulee tuo tyydyttämätön nälkä ja jano, jokaisen *holismin* äiti ja jokaisen *addiktion* isä?

Aikuisen työnarkomaniassa, alkoholismissa, läheisriippuvuudessa ja hengellisessä etsinnässä elää jotain pienen lapsen alkuhuudosta, nälästä ja janosta, joka ei vielääkään ole sammunut. Meidän on kuunneltava tuota sielumme syvintä levottomuutta, sisimpämme hermostunutta hapuilua. Jos emme ota sydämemme hamuamisia vakavasti, jos emme kuuntele niiden syvintä sanomaa, annamme halujemme purkautua kohteisiin, jotka eivät kestä niiden painoa. Kun ihmisen perimmäinen into ja himo yrittävät löytää täyttymyksensä pelkästään urheilusta, politiikasta, seksistä, taiteesta tai toisesta ihmisestä, ne luhistuvat itseensä. Mikään näistä suurista intohimojen kohteista ei kestä kaikista tuimimman intohimon painoa eikä mikään niistä ole tarpeeksi arvokas sen lopulliseksi kohteeksi.

Ruoka voi tulla minun ja nälkäni välille. Juoma voi saada minut unohtamaan janoni. Raha voi saada minut unohtamaan köyhyyteni. Ne eivät tyydytä eivätkä täytä, mutta niiden avulla voi lykätä sydämen kuuntelemista ainakin huomiseen. Ihminen ei todellakaan elä pelkästään leivästä ja seksistä tai työstä ja vapaa-ajasta. Hän on *Homo poeta*, tarkoituksentekijä, joka ei löydä rauhaa elämässä vailla perimmäistä mieltä. Suuri halu, joka takertuu liian pieneen kohteeseen, muuttuu pakkomielteeksi. **Jung** oli luultavasti oikeassa, kun hän otti etäisyyttä **Freudiin** väittäen ettei *libido* ole vain

¹² Nälkä ja Jano. Ortokirja -90. s.23.

¹³ Eclipse of God. s. 75.

seksuaaliviettä. Seksuaalisuus on vain yksi muoto ja taso, jolla perimmäinen nälkä ja jano elää. **Ronald Fairburn** oli ensimmäisiä uudemman *objektisuhde-teorian* kehittäjiä, joka tajusi, että ihmisen minuus kuolee ilman sinuutta. Mutta psykologia, joka ei ota huomioon sinä-kaipuun hengellistä ulottuvuutta, jää aika avuttomana katsomaan vierestä, kun ihminen tarttuu toiseen ihmiseen viimeisenä toivonaan. Silti jokaiseen kaipuuseen ja haluun on suhtauduttava kunnioittavasti. Sisäistä suunnistajaa ei tarvitse tappaa vain siksi, että se on pysähtynyt väärälle rastille. Ilman tätä, joskus riivaajalta tuntuva kyltymättömyyttämme, voisimme erehtyä pitämään pelkkää ruokalistaa ravintona. On kamalaa kun henki näantyy ravinnon puutteessa, mutta vielä traagisempaa on riutua pois ilman, että edes huomaa sydämensä nälkää ja janoa.

Suomalainen mies on historiallisesti koulutettu syömään rautaa ja paskantamaan kettinkiä, eikä hän edes huomaa sydämensä ruostumista ennen ensimmäistä infarktia. Hennot haaveet ja tuliset intohimot on kuuluisalla sisulla taottu pelkäksi työkoneeksi, jonka ainoa tehtävä on pitää perhe leivissä ja pankinjohtaja tyytyväisenä. Emme saa antaa halumme sammua, ennen kuin olemme löytäneet sille arvoisensa täyttymyksen.

”Tätäkö minä todella olen etsinyt? Tuotako minä todella tarvitsen? Jos halullani on syvempi sisältö, niin mikähän se mahtaa olla? Mitä tai ketä oikeasti kaipaan, tarvitsen ja haluan?”

Läheisriippuvuus

”Ehkäpä riivaus on kyltymätön tarve saada rakkautta juuri siltä, joka ei meitä rakasta? Turha unelma jonkin varhain koetun petoksen sovitukselta. Petoksen, jonka koimme pieninä ja puolustuskyvyttöminä. Petoksen, jota emme kykene muistamaan mutta emme myöskään unohtamaan.”¹⁴ Yrsa Stenius

Tiedän kokemuksesta, että mikään ihmisten välinen suhde tai kohtaaminen, ei pysty lopullisesti tekemään tyhjäksi perimmäistä yksinäisyyttäni. Olen oppinut tunnistamaan sen pohjattoman itkun, johon olen niin monta kertaa yrittänyt löytää vastausta toiselta ihmiseltä. Ymmärtäväsinkään nainen ei pysty loppuun asti vastaamaan perusrukoukseeni. En usko, että edes **Janovin** tarjoama *primaaliterapia* vastaa tuohon perushuutoon. Pohjimmainen janoni ja nälkäni on hengellinen. Turhaan olen katkera toiselle siitä, että hän ei olekaan Jumala.

Viime vuosina on paljon puhuttu *”läheisriippuvuuden”* psykologisesta taustasta. Alalta on ilmestynyt valtavasti kirjallisuutta, joka myy hyvin. Ongelma ei kuitenkaan ole vain psykologinen. Se on myös teologinen. Läheisriippuvuus on modernin *epäjumalanpalvonnan* yleisin muoto. Kun annamme toisillemme vallan saattaa meidät taivaallisiin tai lähettää meidät helvettiin, olemme panneet rakkaamme Jumalan rooliin.

Suhteen kolmas osapuoli on taivas tai helvetti, hengellinen side, jota kumpikaan ei kestä.

Kerron esimerkin läheisriippuvuudesta, joka oli muutakin kuin pelkkää psykologiaa: Olipa kerran eräs epäitsekäs, tai pikemminkin itsetön, leskirouva ja hänen ainokainen poikansa. Äiti antoi kaikkensa pojalleen, oli jatkuvasti huolissaan hänestä ja yritti varjella häntä kaikelta pahalta. Hän ei voinut hyvin, jos poika ei voinut hyvin. Siksi hän yritti ylläpitää omaa hyvinvointiaan huolehtimalla pojastaan.

¹⁴ Stenius s.146.

Poika sotkeutui pienestä pitäen niin perusteellisesti äitinsä tunteisiin, ettei enää tiennyt eroa itsensä ja äidin välillä. Jossain kuitenkin kyti sitkeästi elävä minuuus, joka lopulta sai hänet karkaamaan kotoa. Ehkä maantieteellinen välimatka antaisi hänelle mahdollisuuden tulla minäksi.

Äiti joutui tietenkin paniikkiin. Vain ajatus siitä, että poika jonakin päivänä ehkä palaisi kotiin ja tarvitsisi häntä taas, esti häntä tekemästä itsemurhaa. Tässä vaiheessa hän haki apua terapiasta - mutta ei itselleen vaan pojalleen. Aluksi hän piti kaikkia uniaankin kertomuksina siitä, mitä pojalle nyt mahdollisesti kuuluu. Hän halusi vain tietää, miten erossa ollenkin voisi auttaa poikaansa. Itselleen hän ei toivonut mitään. Kesä tuli ja hän joutui eroamaan myös terapeutistaan. Se oli kuin haalea aavistus kaikkein kipeimmästä erosta. Mutta se herätti hänet. Yksinäisyydessään hän vihdoinkin meni itseensä, löysi uuden suhteen itseensä ja päätti pitää huolta itsestään.

”Aion elää omaa elämäni vaikka en koskaan enää näkisi poikaani. Menetyksen suru tulee aina olemaan mukanani mutta silti. Minun on pakko luopua hänestä ja jättää hänet korkeimman haltuun. Jos sellaista ei ole, jätän hänet itsensä haltuun.”

Nämä sanat tuntuivat tulevan hänen sisältään kuin toisen puhumina, silti hän tunsikin omikseen ja lausui ne ääneen. Samalla vanha seinäkello löi neljä.

Kolme päivää myöhemmin hän sai pojaltaan kortin. Se oli päivätty samana päivänä, kun hän oli kokenut oman surullisen valaistuksensa.

”Rakas äiti. Istun vuoren rinteellä viiden tuhannen kilometrin päässä sinusta. Kuulin juuri allani olevan kirkon kellon lyövän yhdeksän ja yhtäkkiä pelko, jota olen tuntenut sinua kohtaan, haihtui. Tulen kotiin.”

Kello löi yhdeksän vieraassa maassa samaan aikaan, kun kello oli neljä äidin olohuoneessa. Äidin luopumisen hetkellä syliintappavan rakkauden pelko irrotti otteensa pojan sydämessä — viidentuhannen kilometrin päässä. Äidin ja pojan välinen kolmas muuttui orjuuden ja pelon hengestä vapaan rakkauden hengeksi — yhdessä hetkessä.

Kukaan lähimmäinen ei voi meitä pelastaa. Kenestäkään ihmisestä ei ole ikuista turvaa. Silti jokaisen sydämessä asuu tämä alkurukous, joka kaikesta huolimatta odottaa vastaajaansa.

”Jokainen meistä on täynnä kauhua. Jos menet naimisiin pelastautuaksesi siitä, onnistut vain liittämään yhden kauhun toiseen kauhuun. Sydämenne kauhut liittoutuvat keskenään. Vuodate verta ja kutsutte sitä rakkaudeksi.” **Michael Ventura.**¹⁵

Vasta kun olen havainnut täysin mahdottomaksi tulla yhdeksi Sinun kanssa, vasta kun olen lopultakin luopunut kaikista yrityksistä tehdä *sinusta minän* tai *minusta sinän*, voin oppia todella kunnioittamaan sinua. Tämä pätee sekä suhteessa Jumalaan että ihmisiin.

Todellinen riippuvuus

*”Jokainen pyrkii nykyään eriyttämään oma persoonansa yrittäen löytää elämän täyteyden itsessään. Silti tämän kilvoituksen seurauksena ei suinkaan ole täysi elämä vaan täydellinen itsemurha.”*¹⁶ **Fyodor Dostojevski.**

Läheisriippuvuuden lääkkeeksi on tarjottu riippumatonta ihmistä, joka on oman tarinansa ainoa kirjailija ja oman onnensa ainoa seppä. Vapautta ei haluta nähdä siinä,

¹⁵ Siteerattu Ollilan kirjassa s. 119.

¹⁶ The brothers Karamazov. s. 303.

että pääsee sovintoon omien vanhempiensa kanssa tai edes hyväksyy heidät elämäntarinansa kanssakirjailijoiksi. Ei. Heidän osuutensa täytyy mitätöidä ja ryhtyä vain sisäisen lapsensa yksinhuoltajaksi.

Olen osittain samaa mieltä. Riippumatta siitä, miten minua on kohdeltu, minun on jossain vaiheessa otettava yksinhuoltajavastuu itsestä ja kohdeltava itseäni paremmin. Minun on lakattava vetoamasta siihen, miten muut ovat kohdanneet minua ja otettava vastuu siitä, miten nyt kohtaan itseni. Se ei ole kutsua itseriittoisuuteen, itsekeskeisyyteen tai egoismiin. Itsenäisyyden, autonomisuuden ja totaalisen riippumattomuuden valaminen kultaiseksi vasikaksi ei ratkaise läheisriippuvuuden ongelmaa.

Monet muutkin ovat, ja tulevat olemaan, tarinani kanssakirjailijoita, halusin sitä tai en. Minun tarinani on väistämättömästi myös *meidän* tarinamme. Yhteiskuntamme ja maailmamme ei todellakaan tarvitse enemmän yksinkirjailijoita tai yksineläjiä vaan ihmisiä, jotka suostuvat näkemään ja tunnustamaan, että heidän tarinansa on olennainen, ehkä jopa ratkaiseva, osa *meidän kaikkien* tarinaa.

Olkoonkin, että läheisriippuvuus on tullut moderniksi sairaudeksi, se on tauti jonka potemiseen voimme suostua terveinäkin.

Me *olemme* toisistamme riippuvaisia. Meillä ei ole varaa itsenäistyä pesemällä kätemme ja mieleemme niistä, joiden hyvinvointi *oikeasti* riippuu meistä ja päinvastoin. Todellinen läheisriippuvuuden tauti paranee vasta, kun olemme itsenäisinä ihmisinä valmiit avautumaan *sinälle*, myöntäen sekä omat että hänen tarpeet.

Kohtaaminen ei enää haastakaan vain siihen taikka tähän *tekemiseen*. Jumala kutsuu meitä kohtaamaan *koko* itsen ja sellaisena vastaamaan jokaiselle sinälle *koko* elämällemme.

Rakkautta varten

*"Kokonaiseksi minuudeksi tuleminen on mahdotonta yksin minulle ja yhtä mahdotonta se on ilman minua. Minä tarvitsen Sinän, jotta voin tulla minäksi."*¹⁷ **Martin Buber**

Ihmisen tehtävä ja tarkoitus on suurempi kuin vain henkilökohtaisen pelastuksen etsiminen. Keskittyminen pelkästään oman paikkansa, asemansa, riippumattomuutensa tai taivasosuutensa varmistamiseen johtaa sen kadottamiseen. Rakkaudessa eläminen on ihmisen luonnollinen tila, ja eristyneisyys on aliluonnollinen tila.

Mutta kumpi tulee ensin: rakastettuna oleminen vai rakkaus?

Läheisriippuvuutta käsittelevässä kirjallisuudessa on väännetty uusi laki, jonka mukaan voit rakastaa muita vasta sitten kun olet oppinut rakastamaan itseäsi. En ole vakuuttunut. Rakkauden ihmettä on turha puristaa näin yksinkertaiseen kaavaan. Tunnen ihmisiä, joiden lähimmäisenrakkautta on todella vaikea mennä turhentamaan. Se näyttää rakkaudelta ja tuntuu rakkaudelta. Silti he eivät kunnioita itseään eivätkä tunne rakkautta itseään kohtaa.

Toisten vaikeus rakastaa itseään johtuu siitä, että he elävät tietoisesti niin itsekästä elämää, etteivät kehtaa katsoa itseään edes peilistä. Ehkä heidän olisi sittenkin aloitettava keskittymällä lähimmäiseen?

Kolmannet rakastavat kyllä itseään ja tulevat erittäin hyvin toimeen itsensä kanssa, mutta eivät pahemmin välitä lähimmäisensä hyvinvoinnista.

¹⁷ I and Thou. Charles Scribner -70.

Kumpi siis tulee ensin, minän rakkaus minään vai sinään? Tämä muna-kana-kysymys on turha. Vain yhdestä asiasta olen vakuuttunut: *kaikki rakkaus on Jumalan rakkautta. Vain rakastettuna ja rakastavana* minuuteni pääsee kukkimaan. Vain rakkaudessa ja rehellisessä kohtaamisessa tulen tosi minäksi.

Rakkaus ei ole kopioitavissa oleva hyve. Sitä ei voi selkeästi mitata tietynlaisen käytöksen kautta, koska sillä on kussakin kohtaamisessa niin rajattoman monta muotoa ja ilmentymismahdollisuutta.

Pyhät naiset ja miehet, joiden elämä on ollut poikkeuksellisen rehellistä ja rakkaudesta, ovat esimerkiksi tarjonneet meille unelmaa siitä, mikä on *kaikille* mahdollista. Kukin meistä innoittuu siitä esikuvasta, joka syvimmin resonoi yksilöllisen kutsumuksemme kanssa. Kutsu rakkauteen ja totuuteen on kaikille yhteinen, mutta sen yksilölliset muodot ovat jokaiselle omat ja henkilökohtaiset. Samalle sisällölle löytyy rajattomasti muotoja.

Kohtaamisen sankarit eivät ole sotasankareita. He kyllä voittavat vihollisensa, mutta ei hävittämällä heidät, vaan antautumalla yhteyteen heidän kanssaan. *Aseettomuus* on heidän vahvin aseensa ja *suojattomuus* heidän tukevin suojansa.

Minän Kohtaaminen

Varjon kohtaaminen

*"Ihmisen sovinto oman luontonsa kanssa kulkee tuon hirvittävän kokemuksen kautta, jossa ihminen laskeutuu sielunsa syvyyksiin ja joutuu kohtaamaan kaiken sen, joka on kirkuvassa ristiriidassa huolellisesti varjellun ja ihannoidun minäkuvan kanssa. Hän joutuu kasvokkain rakkaudellisen käytöksensä alla olevan vihan kanssa ja hyvien aikomustensa alla olevan itsekeskeisyyden kanssa. Hän joutuu myös kohtaamaan tuon sinnikkään haluttomuutensa nähdä totuus itsestään. Kaikki se paha, mitä hän on yrittänyt pitää kaukana itsestään, osoittautuu hänen omaisuudekseen. Kuitenkin juuri tämä sovinto torjutun itsen kanssa avaa hänelle tien sovintoon myös muiden ja koko maailman kanssa."*¹⁸ **Frances G. Wickes** (87-vuotiaana.)

Jokaisessa vahvassa ihmisessä on heikko ihminen, jokaisessa sankarissa on pelkuri, jokaisessa uskovaudessa on luopio ja jokaisessa rakastavassa on murhaaja. Jokainen, joka luottaa vain hyviin ominaisuuksiinsa, joutuu joskus sisäisten vastakohtiensa ajamana kaaokseen.

Kuinka hirveää on kohdata itsessään se todellisuus, josta Paavali puhui:

*"En tee sitä hyvää mitä tahdon, vaan sitä paha, mitä en tahdo."*¹⁹

Katselin **Estonia** onnettomuudesta tehtyä surutyöohjelmaa. Siinä eräs nuori mies tunnusti:

"Ennen onnettomuutta olin varma siitä, että kriisitilanteessa toimin epäitsekäästi ja sankarillisesti. Todellisen hädän keskellä löysin itseni valmiina uhraamaan toisen hengen pelastaakseni omani. Se oli hirveää."

Jos olet kohdannut tämän äärimmäisen kahtiajaon itsessäsi tiedät, kuinka kammottavasta ja yllättävästä kokemuksesta on kysymys, kun hakemattomat mielikuvat tunkeutuvat mieleesi, itsellesi vieraat sanat tulevat suustasi ja suunnittelemattomat teot toteutuvat jäsentesi kautta. Seisot ikäänkuin itsesi vieressä ja kysyt kauhistuneena: *"Voiko tuo olla minä?"* Kuitenkin se *olit* sinä. Se ei ollut tuttu

¹⁸ Frances G. Wickes: *The Inner World of Coise* (Coventure Ltd. -77).

¹⁹ Room.7:19.

sinä, eikä ehkä edes sinin ja todellisin sinä, vaan vieras, tuntematon ja ennenkaikkea hallitsemattoman tuntuinen sinä.

Moraaliset jättiläiset törmäivät varjoonsa yleensä vasta julkisen skandaalin kautta. Mitä vähemmän lehdistö kunnioittaa yksityisyyttä, sitä todennäköisemmin hyväksi esikuvaksi antautunut törmää varjoonsa viimeistään lehtien paljastuskirjoitusten kautta.

Jos itse olisin suurempi tekijä Suomen julkisuudessa, olisin epäilemättä lukenut varsin ikäviä uutisia itsestäni jostakin iltapäivä- tai viikkolehdestä. Onneksi olen tähän asti saanut suhteellisen rauhassa kohdata hyvytteni varjopuolta loukkaamieni ihmisten antaman palautteen kautta.

Joskus meidät on taivaallisella jujitsulla lyötävä alas valkoisen hevosemme satulasta ja pyöritettävä maan pölyssä tarpeeksi nöyryyttävällä tavalla, ennen kuin suostumme luopumaan ylpeästä oikeassa olemisestamme ja hyvydestämme. On sääli, että joskus tarvitaan totaalinen moraalinen konkurssi, ennen kuin suostumme olemaan kasvokkain sielumme varjon kanssa.

Senkin keskellä voimme vielä kääntää tappion voitoksemme *tunnustautumalla "syntisistä suurimmaksi"*, tunnustamatta vieläkään oikeasti yhtään mitään.

Kuinka kukaan voi koskaan arvostaa minkäänlaista pelastusta armona, ellei ole kohdannut sitä sielun pimeyttä, josta tarvitsemme pelastusta?

Monen harhaluulo omasta kelpaavuudesta Jumalan edessä perustuu vain siihen, että ei ole uskaltanut ottaa mitään riskejä eikä ole kunnolla katsonut itseään peilistä. Torjutun peilikuvansa hän näkee vain lähimmäisissään ja kiittää Jumalaa (tai itseään) siitä, ettei ole sellainen kuin he. Näyttää siltä, että mitä valoisampi minäkuva, sitä pimeämpi on pinnan alla odottava varjo.

Mitä epätoivoisemmin yritämme olla hyviä ja täydellisiä, sitä pimeämmäksi kasvaa kohtaamaton sielun varjo. Mitä täydellisempi ja puhtaampi seurakunta yrittää olla, sitä varmemmin se valitsee keskuudestaan — tai ulkopuoleltaan — jonkun kantamaan kohtaamatonta varjoaan.

Jos yrittää ylittää todellisen kapasiteettinsa hyvyyteen, kohtaamaton sielun varjo laskeutuu helvettiin asti ja tulee tosi pahaksi. Totuuden näkökulmasta on aivan yhtä synnillistä ylittää todelliset mittansa kuin alittaa ne.

Jokaisessa liian hyvässä keitossa on tekijän päästä pudonnut hius hilseineen.

Tässä kaaoksessa on suuri kiusaus turvautua torjuntaan, vastenmielisen ja pelottavan totuuden kieltämiseen tai ulkoistamiseen, jotta tuttu kuvio ja harha rajattomasta itsehallinnasta palautuisi.

Perinteinen pietismi ei totisesti ole auttanut meitä kohtaamaan näitä sisäisiä varjojamme. Se on joko torjunut ne tai projisoinut ne demonisoituihin kohteisiin (homot, huorat, varkaat, kommunistit, pankinjohtajat, poliitikot, newagelaiset jne.).

Kumpikaan ratkaisu ei ota pimeyttä omalle tililleen ja vastuulleen. Keskittyminen yksipuoliseen oman uskon, tottelevaisuuden, antautumisen ja rakkauden vahvistamiseen on johtanut vain epärealistiseen "kirkkauden tien" kulkemiseen.

Torjutut osat itsestä nimitetään vain "vanhaksi Aatuksi" tutustumatta tähän koskaan sen tarkemmin.

Jumalan seuraaminen johdattaa meidät oman sydämemme pimeyden todelliseen kohtaamiseen - ei siksi, että tulisimme sieltä kirkkain kasvoin kohtaamaan Jumalan, vaan koska kohtaamme Hänet juuri siellä - sydämemme pimeydessä.

Paras sisäisten riivaajien ulosajaja on armollinen rakkaus, joka sulkee syliinsä kaiken torjutun ja tekee sovintoa sen kanssa. Jokaisen elämästä löytyy tekoja, joiden kanssa

voi olla sovinnossa vain anteeksiannon kautta, ja minuuden ulottuvuuksia, joiden kohtaamiseen tarvitaan armollisuutta.

Kolmannen läsnäolo

*”Sillä missä kaksi tai kolme on koolla minun nimessäni, siellä minä olen heidän keskellään.”*²⁰ *Jeesus*

Buber käänsi tämän kohdan toisinpäin. Sensijaan, että nimi tulee ensin ja läsnäolo sen jälkeen, hän väitti, että missä kaksi tai kolme ovat *todella* läsnä, he kohtaavat Jumalan nimessä.

Kaksi tai kolme voivat toki tavata Jumalan tai Jeesuksen nimessä kohtaamatta sen enempää itseään, toistaan kuin Jumalaakaan. Kohtaamisen salaisuus ei aukea *nimimagian* kautta. Tietenkin Jumala on läsnä myös ekseyneisyyden ja epäkohtaamisen keskellä mutta syrjäytettynä vieraana. Todellisessa kohtaamisessa kolmas on läsnä tunnustettuna vaikkakaan ei aina nimeltä tunnustettuna.

Terho Pursiainen innostui erään venäläisen filosofin (olen unohtanut hänen nimensä) kautta käyttämään termiä *”Kolmannen läsnäolo”*. **Maija-Riitta Ollila** käyttää väitöskirjassaan samaa termiä. Olen ottanut vaikutteita molemmilta tavalla, jota on turha panna heidän harteilleen.

Puhe kolmannen läsnäolosta kohtaamisessa on hienovarainen ja matemaattisen sivistynyt tapa puhua hengellisestä todellisuudesta, jonka kuvaamiselle löytyy railakkaampiakin sanoja. Onhan postmodernille ihmiselle hieman kiusallista sanoa, että jossakin kohtaamisessa ”tuntui Pyhän Hengen läsnäolo”.

Elämää tuhoavan kolmannen kuvaaminen onnistuu arkikielellä ihan sujuvasti:

”Suhteemme on helvetillinen”,

”Työyhteisömme on tosi perkeleellinen”,

”Sen pirullisempaa sukua ei olekaan”,

”Mikä meitä oikein riivaa?”,

”Meillä oli saatanallinen yhteenotto” jne.

Näillä uskonnollisesta sanastosta lainatuilla ilmaisuilla kuvataan yleensä aivan tavallista pahaa oloa, ilkeyttä ja väkivaltaa, ilman sen syvällisempää merkitystä.

Mutta entä jos ne ovatkin todella painoarvoisia kuvauksia erilaisten suhteiden ja suhdeverkostojen todellisesta hengellisestä luonteesta? Entä jos nämä sanat ovatkin syvällisesti paikkansapitäviä kuvauksia siitä hengestä, joka on kolmantena läsnä näissä suhteissa ja suhdeverkkojen luomissa kollektiiveissa?

Puhutaan siitä, että taloissa ja paikoissa, firmoissa, seuroissa ja seurakunnissa, on tietty *henki*. Entä jos tämä henki oikeasti onkin enemmän kuin vain ilmapiiri? Entä jos vanhat selvittämättömät väkivaltaisuuDET, petokset, murhat ja muut sovittamattomat rikokset oikeasti ”kummittelevat” tietyissä paikoissa tai yhteisöissä? Entä jos menneiden sukupolvien hyvä työ ja lähimmäisen palveleminen edelleen huokuu hyvänä henkenä toisissa paikoissa?

Unohdettu kolmas

*”Meitä kuten kaikkia muitakin ohjasi ammattimme sekä ajan henki, jonka piirissä toimimme. Niiden pohjalta syntyivät meidän arviomme.”*²¹ *Yrsa Stenius*

²⁰ Matt. 18:20

²¹ Yrsa Stenius. Valta ja Naiseus. Kirjayhtymä Oy. Helsinki -94. s.70.

”Pitääkö sinun nyt välttämättä sekoittaa näihin luonnollisiin asioihin keskiaikaisia demoneja ja enkeleitä? Nehän olivat vain sivistymättömiä tapoja kuvata psykologisia realiteetteja.“

Ehkä. Mutta voisiko asia olla toisinpäin:

Entä jos sivistymättömyys onkin omaamme? Ehkä me olemme hengellisesti lukihäiriöisiä ihmisiä.

Etsimme epätoivoisesti valistuksen lapsille sopivaa tieteellistä kieltä kuvaamaan sitä hengellistä todellisuutta, josta olemme vieraantuneet. *Enkelit, henget, näkymättömät voimat ja vallat, demonit, Jumala ja Saatana* eivät yksinkertaisesti sovi materialistisen kulttuurimme käsitteistöön. Ne ovat vain verbaalisia fossiileja vanhasta taikauskosta, jonka vallasta olemme niin urhoollisesti taistelleet itsemme vapaiksi.

Ehkä syvemmän totuuden jäänteet elävät vain tavassamme käyttää kiro sanoja.

Itsekin luovuin vuosia sitten melkein kokonaan lapsena opitusta uskonnollisesta kielestä. Jokainen uskonnollinen sana tuntui olevan ympäröivä täyteen niin paljon virhemerkityksiä ja todellisuudesta vieraannuttavaa harhaa, että koko sanasto tuli vaikeaksi käyttää. Muutaman sukupolven aikana keksitty uusi psykologinen sanasto alkoi tuntua paljon elämänläheisemmältä. Ei enää. Psykologiset termit ovat poksahdelleet, yksi toisensa jälkeen, kuin saippuakuplat. Vaikka uusia sanakuplia puhalletaan jatkuvasti ilmoille, harvat tuntuvat enää kovin painoarvoisilta.

Maahan heitetty vanha hengellinen sanasto sensijaan on vuosien aikana suureksi yllätyksekseni juurtunut. Niiden syvämerkitys on vankasti ankkuroitu ihmiselämän multiin. Niissä on elämää, joka tuo uutta happea ilmatiiviisiin ”tieteellisiin” systeemeihin tukehtuville ihmisille.

Olen tullut siihen uskoon, että hengellinen todellisuus oikeasti näkyy ja *ilmenee jokaisen kohtaamisen sisäisessä olemuksessa ja laadussa*. Sinä ja minä olemme näkyviä, mutta meidän välinen kolmas on näkymätön.

Kutsumus, kiusaus ja todellisuus

*”Jokainen joka tietää saaneensa kutsun työhön, jota ei ole tehnyt ja joka on jättänyt omakseen tietämänsä tehtävän hoitamatta; jokainen, joka on hyljännyt omakseen tunnistamansa kutsumuksen, tietää mitä tarkoittaa sanoa: Omatuntoni soimaa minua.”²² **Martin Buber***

Uskon, että kolmas on läsnä kolmessa eri muodossa: *Kutsumuksen, kiusauksen ja todellisuuden hahmossa*.

Jokaisessa itsen, toisen tai yhteisön kohtaamisessa kolmas on läsnä **kutsumuksen** muodossa.

Voin kutsua sitä totuuden ja rakkauden Hengeksi, tosi-minän kuiskaukseksi, Jumalan läsnäoloksi, Pyhän Hengen ääneksi tai sisäiseksi oppaaksi. On samantekevää, tuleeko se sisältä viereltä tai kaukaa. Tuuli puhaltaa missä tahtoo ja kutsun kuulee milloin mistäkin. Tärkeintä on, että kutsu on aina hyvään elämään, jossa on totuutta ja rakkautta.

Kohtaamisessa on läsnä myös perussaanallinen **kiusaus** hylkäämiseen, valheeseen ja (väki)valtaan.

Paha ei häviä puhumalla siitä moraalisesti neutraalein termein. Puheet sielun varjoista, torjutuista tunteista, kuolemanvieteistä, erilaisista psykopatologioista tai kollektiivisista psykooseista eivät riitä selittämään sitä pahuuden todellisuutta, joka kiusauksen muodossa tai jo todentuneena on läsnä ihmisten elämässä. Selitykset eivät

²² Eclipse of God (Harper & Bros -52).

anna mitään aseita pahuutta vastaan. Radikaali paha on otettava todesta, eikä sitä voita mikään muu kuin vieläkin suurempi selittämättömyys: radikaali hyvyys.

Kolmas on läsnä myös kunkin kohtaamisen tai suhteen näkymättömänä todentumana, **todellisuutena, henkenä**. Tämän hengen olemus ei ole täysin hyvä tai paha. Siinä on hyvyyttä ja pahuutta. Sen luonne muuttuu koko ajan kohtaamisen laadusta riippuen. Tuskin missään kohtaamisessa toteutuu Jumalan hyvyyden täysi mitta. Tuskin mikään suhde elää toteen kaikkea Saatanan pahuutta. Tuskin minkään kollektiivin hengessä Saatanan tai Jumalan todellinen olemus näyttäytyy kaikessa pimeydessään tai kirkkaudessaan. Pelottavan tai lohduttavan lähelle olemme kyllä tulleet näitä äärimmäisyyksiä. Mutta toistaiseksi, ei ole ”*pahan valtakuntaa*”, jossa ei hyvyyskin eläisi omaa sitkeää elämäänsä, enkä ole kuullut sellaisesta pyhien yhteisöstä, jota ei minkäänlainen pahuus riivaisi.

Puhun tahallani Saatanasta enkä vain *saatanallisuudesta* tai Jumalasta enkä vain *jumalallisuudesta*. Teen näin, koska en usko, että kolmannen läsnäolo on pelkkä eettinen abstraktio tai moraalinen käsite. Abstraktioita voi selitellä ja pyöritellä mielin määrin. Käsitteiden sisältö muovautuu mukavasti verbaalisissa myllyissämme. Saatanana ja Jumalana on vain nimen antoa todellisuudelle, joka ei enää taivu määritelmien muokattavaksi. On aika sietämätöntä suostua vain nimeämään todellisuutta, jota emme pysty hallitsemaan tai edes tyhjentävästi kuvailemaan. Minulle näiden nimien käyttö on vain tunnustautumista näkymättömään todellisuuteen, johon uskon. En pysty sen olemassaoloa todistamaan, eivätkä tämän uskon perusteluyrityksetkään enää paljoa kiinnosta.

Jos et usko Saatanan ja Jumalan todellisuuteen, yritä silti olla kärsivällinen kielenkäyttöni kanssa. Uskon, että kohtaamisen todellisuus voi avautua tutummankin sanaston ja turvallisempienkin käsitteiden kautta, joita myös tulen käyttämään.

Sisäinen kolmas

*”Kun sisäinen minä on liikkeellä, on koko olemus liikkeellä: asioista ei vain puhuta vaan muututaan, tullaan joksikin.”*²³ **Terho Pursiainen**

*”Miksi ‘toinen nainen’ on niin paljon tavallisempi kuin ‘toinen mies’? No, siksi että naiselle on opetettu etteivät he voi ‘saada kaikkea’. Heidän on valittava elämäntapansa ja samalla he helposti tuhoutuvat, rujouttavat naiseutensa niiden miesten iloksi, jotka pitävät silvotun pyyteettömyydestä.”*²⁴ **Yrsa Stenius**

Kaikista luoduista, ihminen taitaa olla ainoa, jolla on kyky olla suhteessa itseensä. Itsen kohtaaminen, itsetutkiskelu ja itseensä meneminen ovat ihmisyyden tuntomerkkejä.

Tässäkin kohtaamisessa kolmas on läsnä.

Minä-suhteen todentuma eli henki voi olla hylkäävä, välinpitämätön, ankara, arvostava, armahtava jne.

Varhain opittu itsen kieltäminen, itsensä uhraaminen ja minuuden syrjäyttämien ei anna eväitä toisen rakkaudelliseen kohtaamiseen. Minuus on ensin tunnistettava ja tunnistettava, ennen kun pystyy oikeasti tunnistamaan ja tunnustamaan toisen.

Kolmas kutsuu itsearvostukseen, itsen rakastamiseen. *Hasidi*-juutalaisuudessa nöyryys ei ala itsensä kieltämisestä vaan tosi itsen myöntämisestä. Se on huolenpitoa siitä minuudesta, jonka Jumala on luonut kukkimaan ja kukoistamaan.

²³ Pursiainen s.108.

²⁴ Stenius s.192.

Kuka tai mikä tämä totuuteen ja rakkauteen kutsuva kolmas on? Alan kirjallisuudessa törmää monenlaisiin nimityksiin kuten *parempi minä, sisäinen opas, suojelusenkeli, sydän, sisäinen ääni, korkeampi minä, omatunto, sisäinen lapsi, daemon, Gestalt, imago Dei* jne. Vierastan **Jungin** tapaa kutsua tätä kolmatta *Minuudeksi (Self)* isolla M:llä. **New Age** -henkisessä neognostilaisessa kirjallisuudessa *Self* on synonyymi Jumalan kanssa.

Todellinen *Sinä* on kadonnut ja jäljelle on jäänyt vain jumalallistettu minuus erehtymättömine tuntemuksineen. Tämä on koko uuden ajan uskonnollisuuden suurin ongelma.

Uskonnoton ihminen ei kutsu minuuttaan Jumalaksi tai jumaluudeksi. Nämä sanat eivät enää ole tärkeitä. Hän ei yksinkertaisesti pidä ketään eikä mitään minuuttaan korkeampana auktoriteettina. Se on käytännön epäjumalanpalvontaa ilman teologisia termejä.

En minä ole Jumala, eikä Jumala ole minä. Jos kohtaamme kasvoista kasvoihin, ero taitaa kyllä tulla selväksi.

Silti uskon *tosi minuuteen*, jonka kautta ihmisyyteni korkein kutsumus on läsnä, kun käyn sisäistä dialogia itseni kanssa. Sen kautta kuulen rakkauden ja totuuden kutsun, Jumalan lapseuden äänen. *Tosi Itsen* tunteminen ja siihen kotiin tuleminen on Jumalan kutsuun vastaamista. Tosi Minän kohtaaminen pitää sisällään myös Jumalan kohtaamisen. Sanon tämän varauksellisesti, koska en usko että Jumalan kohtaaminen on vain itsetutkiskelua. Tosi minä ja Jumala eivät ole identtisiä.²⁵ Perimmäinen Minuus ei ole Jumala, vaan se *Minä*, joka voi hengessä ja totuudessa sanoa Jumalalle *Sinä*. Tosi minä on minussa elävä Jumalan hyvä tahto minun yksilölliselle elämälleni. Vaikka voin itseni tuomita tai itseäni armahtaa, en ole itseni korkein tuomari tai armahtaja. Viimeisen tuomion lausuu Hän, jonka nimi on *Minä Olen*. Hänen edessään olen lopullisessa vastuussa siitä, olenko suostunut tulemaan minäksi ja olenko suostut sanomaan Hänelle *Sinä*.

Ego on tuhottavissa, mutta epäilen onko perimmäinen minuus koskaan tuhottavissa sellaisella tavalla, etteikö ihminen joutuisi joskus oikeutettuun vastuuseen uskollisuudestaan tai uskottomuudestaan sille. Vaikka piano rikottaisiin, ei ole mahdollista tuhota sitä musiikkia, jota sillä voitaisiin soittaa.

Määritelmien, nimien, Isojen tai pienten kirjainten käyttö on toisarvoista. Sanoilla saivartelu on aina ollut yksi tehokkaimpia tapoja sulkea korvansa Hengen kutsulta. Sisäinen kolmas tarjoutuu myös *kiusauksena*:

”Koska sinut on hylätty, hylkää itsesi. Koska sinulle on valehdeltu, valehtele itsellesi. Koska sinua on lyöty, hakkaa itseäsi jne.”

En usko, että kolmannen kiusaus on läsnä vain sisäistettyjen hylkääjien ja muiden rakkaudettomien auktoriteettien hahmossa. **Freudilainen** ankara *yliminä*, **Jungilainen** *sielun varjo* tai **TA:n** *sisäistetty vanhemman rooli*, antaa vain psykologisen kuvauksen kiusauksesta, jolla on moraalinenkin sisältö: *”Tee väärin itsellesi, ole paha itsellesi.”* Pahuus itseä kohtaan ei ole vain psykologinen mekanismi tai kehityspsykologinen häiriö, joka on asiantuntijan avulla uudelleen ohjelmoitavissa. Se on lusiferilainen kiusaus, johon on otettava kantaa.

Tosi minä esittää lempeän, joskus ankaran kutsun, jonka valossa näen, kuinka kaukana arkiminäni on siitä elämästä, mihin minut on kutsuttu. Vaikka eläisinkin

²⁵ Olen käsitellyt aihetta enemmän Ystäväkirjassa jonka teema on Häpeä.

arkeini *valeminänä* tai *vajeminänä*, voin silti hiljentyä kuulemaan kutsua selkeämpään totuudellisuuteen sekä rohkeampaan rakkauden vastaanottamiseen ja antamiseen. Kolmas on läsnä myös *realiteettina*. Minun on otettava vastuu *koko* todellisuudestani ja uskallettava kutsua *minäksi* kaikkea, mitä itsestäni löydän. Olkoon se sitten vaje-minä, vale-minä, tosi-minä tai Vanha Aatamini, jokainen ulottuvuuteni kuuluu kokonaisuuteen, joka minun on tunnustettava omakseni. Se muodostaa *reaaliminän*, jonka hengestä olen itse vastuussa.

Kolmas parisuhteessa

*”Todellinen puhe syntyy jännitteessä.”*²⁶ Martin Buber.

Ehkä selkeimmän esimerkin kolmannen läsnäolon merkityksestä saamme, jos katsomme sen merkitystä parisuhteessa.

Kun osapuolet yrittävät selvittää ristiriitaansa, keskittyen vain *minään* ja *sinään*, molemmat käpertyvät omiin näkökulmiinsa ja kokemuksiinsa. Jos läsnä on kolmas, terapeutin tai ystävän hahmossa, hän voi hyvin ymmärtää kunkin näkökulmaa ja kokemusta. Molemmat näyttävät sekä perustelluilta että yhteensopimattomilta. Hän ei kuitenkaan ole se kolmas, jonka läsnäoloon parin pitäisi keskittyä. Heidän täytyy nöyrtyä tiedostamaan minkälaisen *hengen* he ovat tuottaneet suhteeseensa.

Heidän suhteensa henki ei voi olla muuta kuin heidän keskinäisen kohtaamisensa laatu. Suhteen henki on heidän lastensakin todellinen koti. Jos he suostuvat ottamaan vastuun siitä, että tämä henki on kummankin yhteistuotos, he avautuvat kuulemaan myös kutsumuksen ja kiusauksen äänen. Heidät on kutsuttu osallistumaan siihen, että suhteen henki muuttuisi rakkaudellisemmaksi ja rehellisemmäksi. Samalla he ovat kiusattuja hylkäämiseen tai toisen väkivaltaiseen muuttamiseen.

Terapeutti joka keskittyy vain ristiriidan kahteen osapuoleen ja heidän tarpeeseensa, erehtyy pahasti. Hän ei huomaa kolmatta.

”Miten nämä kaksi ovat vastuussa suhteensa laadusta?”

Parisuhteessa ei ole kysymys vain kahdesta ihmisestä saman katon alla. Heidän välillään on kolmas, joka tarvitsee vähintään yhtä paljon huomiota kuin molemmat osapuolet erikseen. Huomion keskittäminen vain yksilöihin jättää kolmannen hoitamattomana varjoon.

Oikeassaolemisen taistelun keskeyttäminen ja yhteinen nöyrtyminen rukoukseen on ehkä selkein tapa tunnustautua kolmannen läsnäolon todellisuuteen. Kumpikin lakkaa olemasta oman maailmansa napa ja tunnustautuu vastuulliseksi tähän asti todentuneesta suhteen hengestä. Ehkä salaiset kiusauksetkin lausutaan ääneen yhtenä tapana sanoutua niistä irti. Sen jälkeen alkaa sisäisen äänen kuunteleminen:

”Mihin minua kutsutaan? Mitä minun on aika oppia? jne”

Molemmat tunnustautuvat osaksi itseään suurempaa kokonaisuutta.

Rauha maan päällä lisääntyy tai vähenee riippuen siitä, miten he suhtautuvat kolmanteen. Itsen ja toisen kohtaaminen muuttuu radikaalisti heti, kun kolmannen läsnäolo tunnustetaan ja tunnustetaan.

Kolmas yhteisössä

”Kun totuusyhteisössä syvyys kohtaa syvyyden, kun yksi ehtymätön minä puhuttelee toista ehtymätöntä minää ja vastaa toisen puhutteluun, tämä kohtaaminen tapahtuu

²⁶ Friedman. s.126.

syvällä elämän pinnan alla, itse elämän syvyydessä. Kaikki Jumalan tyrskyt ja aallot vyöryvät näiden ihmisten ylitse.”²⁷ **Terho Pursiainen.**

Yhteisölläkin on sielu tai henki. Kaikki sellaiset sanat, joita käytämme kuvaamaan yksilöä, sopivat myös yhteisön kuvailemiseen. Yhteisökin ovat minuuksia tiettyine uskomuksineen, asenteineen tavoitteineen jne.

Jokaisella taloudellisella systeemillä, hallintosysteemillä ja järjestäytyneellä valtarakenteella on hengellinen ulottuvuutensa, kollektiivinen eetoksensa, näkymätön hahmonsia (gestalt).

Nokialla, Microsoftilla, Nuorsuomalaisilla, Miesmunionilla, Punaisella ristillä ja Pelastakaa edes kissat ry:llä, on oma ”henkensä”, jonka todellista olemusta ei voi mainoksilla, image-luonnilla ja propagandalla peittää niiltä, jotka elävät sen piirissä.

Sosiologi **Peter Blau** toteaa, että instituutiot näyttävät kasvavan yksilön vaikutusvaltaa suuremmiksi:

”Kun järjestö on kerran perustettu se näyttää omaksuvan itsenäisen identiteetin, joka on riippumaton perustajistaan tai nykyisistä jäsenistään.”²⁸

Kaikki näkyvät yhteisöt muodostavat näkymättömän persoonallisuuden, sosiaalisen organisaation sisäisen hengen. Pyhästä tai pahasta hengestä, enkeleistä ja demoneista puhuminen tässä yhteydessä on kuin kalan ruoto, joka juuttuu modernismin kurkkuun. Raamatullinen sanasto vaikuttaa enemmänkin naurettavalta kuin skandaalilta. Silti se tekee parempaa oikeutta arkikokemuksellemme kuin yksikään sivistyneemmin muotoiltu diagnoosi.

Kun Johannes välitti ilmestyksessä saamansa Kristuksen terveiset seitsemälle seurakunnalle, hän osoitti sanansa seurakuntien *enkeleille*. Kommentaattorit selittävät kilpaa näiden olleen seurakuntien lähettiläitä (se on *angelos*-sanana arkimerkitys), eli pastoreita tai piispoja. Jossain muussa yhteydessä sanan ymmärtäminen näin tuntuu luonnolliselta, mutta ei Johanneksen ilmestyksessä, joka on muutenkin täynnä nykyajan ihmiselle käsittämätöntä mytologista ja symbolista kieltä.

Ehkä jokaisella seurakunnalla olikin oikeasti enkeli? Ei täysin valkoinen ja puhdas suojelusenkeli eikä taivaasta lähetetty kerubi, vaan enkeli, jonka luonne oli yhtä kuin kunkin seurakunnan henki. Entä jos seurakunnan *sisäinen olemus ja laatu* oli tämän seurakunnan hengellinen todellisuus - enkeli. Entä jos Kristus puhuikin kunkin seurakunnan todelliselle olemukselle puhuttelemalla sen seurakunnan enkeliiä. Hän antoi kunkin seurakunnan enkelille sekä kiitosta että moitetta. Jokaisen seurakunnan kollektiivisella hengellä eli enkelillä, oli sekä kutsumus hyvään että kiusaus pahaan. Enkeli-parka ei *voanut* olla muuta kuin kunkin seurakunnan sisäisten suhteiden näkymätön kokonaisuus.

Seurakunnan enkeli muuttuu demonisempaan suuntaan aina, kun seurakunta kääntää selkänsä Jumalan kutsulle ja asettaa jonkun muun tavoitteen epäjumalukseen.

Jos sinä ja ystäväsi yhdessä piirtäisitte kuvan oman seurakuntanne tai työyhteisönne enkelistä, mitä värejä käyttäisitte, minkälainen hahmo siitä syntyisi ja minkälaisilla sanoilla kuvaisitte sen luonnetta?

Jotta seurakunnan enkeli voisi muuttua toisenlaiseksi, jokaisen seurakuntalaisen olisi kohdattava oma henkilökohtainen vastuunsa sen olemuksesta. Jokaisen olisi katsottava, millä tavalla oma suhde toiseen vaikuttaa *kolmanteen*, eli seurakunnan enkelin olemukseen. Kunkin yksilöllinen muuttuminen vaikuttaa koko seurakunnan

²⁷ Syvyys syvyydelle. Kirjapaja -94. s.11.

²⁸ Siteerattu Walter Winkin kirjassa: Engaging the Powers. Fortress Press. Minneapolis -92.

muutosprosessiin, jonka seurauksena myös seurakunnan enkeli, kollektiivin hengellinen ulottuvuus, ydinolemus, muuttuu pyhempään tai pahempaan suuntaan. Seurakunnat ovat kuin ihmisiä. Ne eivät yleensä muutu pakon ja painostuksen alla. Ne muuttuvat vain rakastettuina ja sellaisinaan armollisesti hyväksytyinä. Siipirikkoa enkeliä, rujoa ja ryvetyntä seurakuntaa, on ensin rakastettava sellaisenaan. Vain armollinen asenne todellisuuteen tarjoaa lähtökohdan rukoillen etsiä muutoksen suuntaa ja sen mahdollisuuksia.

Minun vaatimukseni seurakunnalle voi olla kaukana sen todellisesta kutsumuksesta. Siksi meidän on yhdessä etsittävä yhteinen kutsumuksemme tällä paikkakunnalla, tänä aikana ja tässä tilanteessa.

Kolmas kansakunnassa

*”Jokaisen sielun sisin kysymys on: ”Uskallanko antautua sille, mikä näyttää ehdottoman mahdolliselta vai mukaudunko siihen, mikä näyttää ehdottoman väistämättömältä?”*²⁹ **Martin Buber**

Nationalismi näyttää olevan yksi aikamme voimasanoja. Voimme lähestyä sitä psykologisen ymmärtäväisesti puhumalla kansallisen identiteetin tärkeydestä jne. Mutta tosiasiaksi jää, että kansallisuuskiihkon jalkoihin on tämän vuosisadan aikana kuollut ainakin sata miljoonaa ihmistä.³⁰ Kansanmurhien, ja “etnisten puhdistusten” ja rotuvihan perinne ei suinkaan ole haihtumassa sivistyneen demokratian lämmössä. Päinvastoin. Joka päivä luemme uutisia teurastuksista, jotka on tehty olemassaolevan — tai tulevaisuuden — kansakunnan edun nimissä.

Emme taida ymmärtää epäjumalanpalvonnan todellista luonnetta.

Kun kansakunnasta tulee jumaloitu, siitä oikeasti tulee epäjumala, sen kansakunnan sisäinen näkymätön hengellinen todellisuus. Emme enää kutsu sitä epäjumalanpalvonaksi, koska emme enää usko todelliseenkaan Jumalan palvontaan. Mutta kun miljoonat ihmiset tekevät valtiostaan kaikkein korkeimman, **Molok** on nousut haudastaan, ja uhraamme loputtoman määrän ihmisuhreja epäjumalalle, jota emme suostu tunnustamaan sellaiseksi.

Suomi-neito on luonteeltaan erilainen kuin *Svea-mamma* tai *Venäjäjän karhu*. Jokainen niistä on korkeimmaksi ehdottomaksi arvoksi nostettuna epäjumala. Sillä on oma persoonallisuutensa ja kansakunnan kollektiivisesta sydäimestä nouseva tahtonsa, joka on Jumalan tahdon mukainen — tai sitten ei.

Keskiaikainen hengellisyys tunnisti kansakuntien enkelit näkyvästä todellisuudesta riippumattomiksi henkimaailman hahmoiksi.

Moderni ajattelu keskittyy vain siihen, mikä näkyy, ja sivuuttaa hengellisen todellisuuden taikauskona.

Entä jos molemmat käsitykset ovat vääriä? Entä jos näkyvä on se, jonka kautta näkymätön ilmentää itsensä ja päinvastoin? Kansakunnan asenteet ja käytös muokkaavat kansakunnan henkeä ja päinvastoin.

Mutta kumpi ohjaa kumpaa? Tämä kysymys palautuu raskaana ja haastavana jokaisen kansalaisen sydämeen. Suostunko tämän kansallisen hengen ohjattavaksi, vai teenkö valintani korkeamman kutsumuksen pohjalta? Vastaus tähän kysymykseen muokkaa kansakunnan näkymätöntä kolmatta.

²⁹ Friedman s. 350.

³⁰ Walter Wink. *Unmasking the Powers*. Fortress Press. -86. s.87.

Kansakunnan enkeli, henki tai ydinolemus, ohjaa meitä tai sitten me muokkaamme sitä.

13-vuotias tyttäreni kertoi tänään, että koulussa oli tehty suvaitsevaisuusviikkoon liittyviä ryhmätehtäviä. Niissä kysyttiin muun muassa suhtautumista pakolaisiin. Erään mielipiteen mukaan Suomeen pitäisi tuoda mahdollisimman paljon pakolaisia, jotta heille voitaisiin järjestää kunnan joukkoteurastus. Tyttäreni tapa kohdata tällainen asenne pakolaisia kohtaan, oli yksi niistä pienistä kohtaamisista, joiden kautta Suomi-neidon olemus muovautuu. (Olin ylpeä hänen tavastaan ottaa kantaa.)

Suomi-neidolla on oma persoonallisuutensa kansakuntien joukossa. Sillä on myös kutsumuksensa ja kiusauksensa muiden kansakuntien enkeleiden joukossa.

Ilmestyskirjassa kokonaisia kansakuntia kutsutaan parannuksen tekoon. Kun kutsu saavuttaa pohjansa, se laskeutuu jokaisen kansalaisen yksityiseen sydämeen.

Harva yksilö on taistellut tämän kysymyksen kanssa niin kiivaasti kuin Buber.

Vähemmälle huomiolle jääneessä esseessään,³¹ jonka hän kirjoitti toisen maailmansodan jälkeen, Buber sanoi että jokaisella kansakunnalla on sitä ohjaava hengellinen olemuksensa, valtiaansa. Kansakunnilla on taipumus korostaa erityisominaisuuksiaan ja yksinoikeuksiaan ja palvoa niitä epäjumalina. Mutta itseensä rajoittuminen on kuolemantuomio. Kun kansakunta keskittyy vain itseensä, eikä kutsumukseensa, muiden kansakuntien joukossa, se sinetöi ansaitun kuolemansa. Buber oli huolissaan siitä, että Israelin kansa oli langennut palvomaan omaa kansallista olemassaoloaan korkeimpana arvona. Kun kansakunta keskittyy vain itseensä eikä kutsumukseensa ihmiskunnan keskellä, se on jo kuoleman partaalla. Kun mikä tahansa kansa tai valtioliitto (esim. **EU**) tekee itsestään korkeimman arvon, siitä on tullut epäjumala. Kansakunnan todellinen olemus mitataan suhteessa maailman kaikkein köyhimpiin ja vähävaltaisimpiin. Jokainen meistä on osavastuussa kansakuntamme synteihin, hyväksyimme ne tai emme.

Puhe kansakuntien jumalallisesta kutsumuksesta lähettää epäilemättä kylmiä väreitä jokaisen historiaa tuntevan selkäpiitä pitkin.

Kuinka moni valtiomahti onkaan kokenut jumalalliseksi kutsumukseen syöttää väkisin taloudellista, poliittista ja sotilaallista tai uskonnollista valtaansa onnettomille hyväntekeväisyytensä uhreille. Tämän “laupeuden“ imperialistisia motiiveja on harvoin tunnustettu ja vielä harvemmin tunnustettu.

Samalla tavalla kuin yksilö myös kansakunta tai valtioliitto voi paisuttaa kutsumuksensa suuruudenhulluudeksi, megalomaaniseksi itsensä jumaloimiseksi.

Juuri tästä syystä roomalaiset eivät voineet sietää alkukristittyjen kieltäytymistä uhraamaan keisarille. He tarjoutuivat sen sijaan rukoilemaan keisarin puolesta. Se oli paljon vaarallisempaa kuin pelkkä kapina valtiomahtia vastaan. Kapina olisi ollut korkeimman vallan *tunnustamista* ja yritystä vallata se *itselleen*. Esirukous sensijaan oli valtiomahdin näkemistä vielä korkeamman vallan alla olevana. Se oli nationalistisen jumalan pyhäinhäväistystä.

Suomalaisina meidän on ensin opittava rakastamaan suomalaisuuttamme kaikkine rujuksiineen ja puutteineen. Vasta sen jälkeen olemme valmiit myötävaikuttamaan siihen kutsumukseen, joka Suomi-neidolla on maailman kansojen joukossa.

Minun mielestäni Suomi-neito on myöhäismurrosiässä. Sillä on ylenpalttinen tarve mielistellä vanhempia ja sanoutua irti häiritsevistä kakaroista (kuten esim. **Baltian**

³¹ M. Buber. *The Gods of the Nations and God. Israel and the world.* Schocken Books. New York. s. 197-213.

maista). Se on pikkuvanha pilkunnu.. (no olkoot), joka yrittää kaikin keinoin vakuuttaa aikuisuuttaan suurten joukossa.

Kunpa meistä tulisikin tarpeeksi aikuisia ryhtyäksemme selkärankaisella auktoriteetilla puolustamaan meitä nuorempia, pienempiä ja ennenkaikkea köyhempiä kansakuntia.

Suomi-neito on keskinäisten ja kansainvälisten suhteidemme summa — kaikkien suhteidemme muodostama kolmas. Hän ei ole vain älyllinen abstraktio, vaan korkeimman Jumalan edessä vastuussa oleva yksilö yhdessä kaikkien meidän kanssa, joista hänen luonteensa ja moraalinen laatunsa rakentuu.

Minkälaiseksi hän muuttuu, riippuu siitä, millä tavalla me kohtaamme toisemme.

Kolmannen valitseminen

*“En ole pyhimys. Elämäni ensimmäisen puoliskon aikana jouduin pidättelemään taipumustani työntää itseäni ja muita pahuuden puolelle. Vasta elämäni loppupuolen aikana olen onnistunut hillitsemään tätä kiusausta.”³² **Martin Buber (83-vuotiaana)***

Kolmannen läsnäolo on ensin tunnistettava. Suhteen tai suhdeverkoston henki ei muutu, ennen kuin se tunnistetaan sellaisena kuin se on. Siitä on kunkin osapuolen otettava itselleen kuuluva vastuu.

Vasta sen jälkeen voi tunnistaa kiusauksen pahempaan ja kutsun parempaan.

Se mitä kohtaamisessa valitsemme, kiusauksen ja kutsumuksen keskellä, määrää, minkälaisuuden kolmannen kanssa joudumme elämään. Jokainen meistä lisää tai vähentää rauhaa maan päällä.

Valinnan ja vastuun korostaminen ei Buberille ollut tapa asettaa ihminen maailman navaksi. Hän ei pitänyt yksilöä itsetarkoituksellisena päämääränä. Hänelle ihminen oli jatkuvan maailmansodan keskipiste, taistelukenttä, jolla ratkaistaan ihmiskunnan suunta. Kolmas maailmansota on jo alkanut. Se käydään sinun ja minun sydämessä.

Saksan kansa valitsi toisen maailmansodan aattona demonisen sinän. **Hitler** oli miljoonille sinä, mutta hänelle jokainen oli *se*. Buber näki sen. Hänen kotinsa oli vakituinen tapaamispaikka sekä juutalaisille että niille kristityille, jotka eivät langenneet Jumalan nimessä siunaamaan Hitlerin kansalliskiihkoa. Buberin kolmas oli oikeudenmukaisuuden ja rauhan henki. Se auttoi häntä tunnistamaan saman valinnan tehneitä luterilaisia maalaispappeja ja puolustamaan heitä julkisesti natsien hyökkäyksiä vastaan. Kaupunkiseurakuntien johtajat olivat jo liian systeemiin mukautuneita nähdäkseen, ettei kolmannella valtakunnalla ollut mitään tekemistä Jumalan valtakunnan kanssa.

Jos itsemme kohtaamisessa valitsemme totuuden hylkäämisen ja itsen laiminlyömissä, kolmas esittäytyy harhojen ja sairauksien muodossa.

Jos toisen kohtaamisessa valitsemme muuttamisen, emmekä muuttumista, kolmas välillämme muuttuu väkivaltaisuuden hengeksi.

Jos yhteisön kohtaamisessa valitsemme hylkäämisen, emmekä rakkautta, joudumme tutustumaan kolmanteen, jonka nimi on Yksinäisyys.

Jokainen kohtaamisessa tehty valinta vaikuttaa yksityisen ja yhteisen elämämme henkeen. Yhteisöjen ja erilaisten systeemien “kylmä henki” on vain kohtaamisissa tehtyjen valintojen hengellinen summa.

Riivaajat ja Hyvät Henget ovat todellisempia kuin uskoimmekaan ja oma vastuumme niiden luonteesta on suurempi kuin halusimmekaan, ja niiden vaikutus meihin on

³² Friedman s. 438.

väkevempi, kuin ehkä haluamme myöntää. Joissakin systeemeissä vallalla oleva paha henki on niin vahva, että yksilön ainoaksi vaihtoehdoksi voi jäädä itsensä suojele tai systeemistä pakeneminen. Voimme puhua rakenteellisesta väkivallasta ja yrittää hahmottaa kollektiivista pahuutta sosiologian avulla, mutta se ei riitä.³³

Toisissa tilanteissa Pyhä Henki on niin voimakkaasti läsnä, että kohtaamattomuuden valinnan ihmisen täytyy juosta tosi lujaa päästäkseen rakkautta pakoon.

Kun ryhmätilanteessa on poikkeuksellisen vahva rakkaudellisen rehellisyyden ja avoimuuden henki, alan huolestua niiden puolesta, jotka edelleen turvautuvat erilaisiin peleihin ja heittelevät vastuutaan minne sattuu. Mitä selkeämmän rehellisyyden ja rakkauden he torjuvat, sitä karkeampaan valheeseen ja rakkaudettomuuteen heidän täytyy paeta — omaksi vahingokseen.

Kussakin suhteessa läsnäolevan kolmannen laatu on valintojemme summa. Samalla se on myös paljon *suurempi* kuin tähänastisten valintojemme summa, koska kolmas on läsnä myös kutsumuksena entistä puhtaampaan hyvyyteen ja kiusauksena entistä julmempaan pahuuteen.

Paineet näiden välillä ovat niin suuret, että muuttumattomuudelle jää vähän tilaa.

Juttelin monen menetyksen kautta elämänsä kovimpaan kriisiin joutuneen keski-ikäisen miehen kanssa. Hän ei ollut mielestään tippaakaan uskonnollinen, mutta silti hän tunnusti edellisenä iltana maanneensa rähmällään lattialla ja huutaneensa:

”Nyt on kysymys Jumalasta tai Saatanasta!”

Elämän mielettömyyden taakka ja sen alla kytevä pettymysten ja raivon tulivuori teki hänelle hyvin selväksi, että kolmas oli läsnä äärimmäisissä vaihtoehdoissaan. Väliin ei jäänyt minkäänlaista keplottelun tilaa.

Uusi, rehellisempi ja rakkaudellisempi kohtaaminen, missä tahansa suhteessa vaikuttaa muuttavasti myös toisiin suhteisiin. On samantekevää, mistä muuttava kohtaaminen alkaa, kunhan se tapahtuu.

Maija-Riitta Ollila on kirjoittanut upean väitöskirjan kohtaamisen etiikasta. Siinä hän kutsuu itsen kohtaamista *soloksi*, toisen kohtaamista *duetoksi* ja muiden kohtaamista *kuoroksi*. Musikaalisten termien käyttö sopii hyvin, kun yritetään kuvata kohtaamisen mystiikkaa.

Jumalan Kohtaaminen

*”Elävä Jumala, ei ole vain itseään ilmaiseva, vaan myös itseään salaava Jumala...³⁴
Olemme tulleet lähelle Jumalaa, mutta emme ole tulleet lähemmäksi selitystä,
olemisen ilmi tuloa...³⁵*

*Se, joka pyrkii kokemukseen kokemuksen itsensä takia menettää sen merkityksen.”³⁶
Martin Buber*

³³ Walter Wink on Power-trilogiassaan käsitellyt tätä tematiikkaa tavalla, jota olen silloin tällöin yrittänyt kirjoituksissani referoida. Toivon joskus voivani perusteellisemmin referoida hänen tuotantoaan, koska se on liian laaja ja vaikeatajuinen suomennettavaksi. Toistaiseksi voin vain suositella maistiaisiksi hänen viimeistä kirjaansa: *Engaging the Powers. Discernment and Resistance in a World of Domination*. Fortress Press. Illinois. 1992.

³⁴ *Eclipse of God*. s. 66.

³⁵ *Minä ja Sinä* s.143.

³⁶ *Eclipse of God*. s. 31

Jumalanpimennys

”Auringonpimennys tapahtuu meidän ja auringon välissä, ei auringossa itsessään.”³⁷

Martin Buber

Materialistinen elämäntapa ja maailmankatsomus on entisestäänkin pimentänyt meiltä elämän hengellisen ulottuvuuden. Sekä yleismaallinen materialismi että uuden ajan hengellisyys suhtautuu torjuvasti, tai suorastaan vihamielisesti, ajatukseen *Sinän* kohtaamisesta. Elämme jumalapimennyksen synkässä varjossa.

Epäluottamuksen ja epäuskon taide ja tiede on kehitetty äärimmilleen. Siitä lähtien kun **Feuerbach** ”paljasti” että *Jumalasuhte* ”ei ole mitään muuta kuin taivaaseen projisoitu tarve”, kaikki suhteet ovat muuttuneet samanluontoiseksi. Kaikki suhteet ovat vain ”ei mitään muuta kuin...” Sen seurauksena epäkohtaamisen todellisuus on vallannut alaa.

Minä-se suhde on luonut modernin ja postmodernin yhteiskunnan hengen. Jokainen toinen *sinä* on vain *se*, jota arvioidaan tietyin kriteerein. Itseensä luhistunut subjektivismi on nykyajan ihmisen kuviteltu pelastus ja todellinen painajainen. *Minä* omistaa kaiken, tietää kaiken, hallitsee kaiken, on koko todellisuuden herra eikä kykene sanomaan aidosti *sinä* kenellekään. Suhde sinään on katoamassa sekä suhteessa ihmisiin että Jumalaan. Kaikkivaltias minuus on astunut valottomaksi ja autioksi kuuksi, joka pimentää meiltä jokaisen *sinän* auringon.

Kohtaamisen alkuaavistukset

”Sinän taju, joka ei voi tyytyä ennenkuin hän löytää ikuisen Sinän, omasi Sinän läsnäolon alusta lähtien...”³⁸ En tiedä mitään kuolemasta, mutta olen vakuuttunut siitä, että Jumala on ikuinen. Sen lisäksi uskon että hän on minun Jumalani.”³⁹ **Martin**

Buber

Ihmiselämän peruskokemukset heijastavat tapaamme kokea olemassaolomme perimmäisiä kysymyksiä. Kuoleman, tyhjyyden, Jumalan ja pelastuksen kokemiselle on olemassa lapsuudenaikaisia vastaavuuksia, joiden alitajuinen muisto heijastuu elämänkaaremmen loppukokemuksiin asti. Ne ovat esikuvallisia prototyyppisiä ja alkukokemuksia siitä, miten aikanaan kohtaamme.

Parin viimeisen vuosikymmenen psykologia on ehkä löytänyt jotain siitä Jumalan kuvan kaltaisuudesta, joka elää pienessä lapsessakin. Uusimman psykoanalyttisen valtateorian (*objektisuhdeteoria*)⁴⁰ mukaan ihmisistä ei pohjimmiltaan ohjaakaan vain *vietit*,⁴¹ vaan perimmäinen ja ensisijainen *tarve on olla suhteessa* toiseen ihmiseen. Klassinen (freudilainen) teoria pitää lasta täysin tyydytyskeskeisenä. Uudemman teorian mukaan lapsi ei ensisijaisesti etsi tyydytystä, vaan tarpeiden tyydyttäjää ja itseisarvollista suhdetta häneen.⁴²

³⁷ Eclipse of God. s. 23.

³⁸ Minä ja Sinä s.109.

³⁹ Vermes s. 70.

⁴⁰ The Theory of Object relations. Teorian pääkehittäjät ovat Fairbairn, O.Kernberg, D.Klein, H.Kohut.

⁴¹ Seksuaalinen ja aggressiivinen vietti.

⁴² Tutkittuaan vastasyntyneitä Klein veti seuraavan johtopäätöksen: "Ego on syntymästä asti kykenevä muodostamaan ja vietin ohjaamana pyrkii muodostamaan primitiivisiä objektisuhteita (suhteen toinen osapuoli on objekti) todellisuudessa tai

Tälle lapsen pyrkimykselle ei tietenkään anneta mitään esiteologista merkitystä. On mahdotonta empiirisellä tavalla todistaa, että tämä perimmäinen tavoite olisi alkusyntyistä Jumalannälkää.

Lapsissa tuntuu kuitenkin olevan esiaavistus tai sisäsyntyinen esitietoisuus siitä, että on olemassa joku, joka pystyy täydellisesti ja ikuisesti tyydyttämään hänen nälkensä. Siihen hän pyrkii luomaan suhteen. Häneen on lapsen perimmäinen nälkä. Siksi lapsen ensimmäiset sisäistetyn mielikuvat tarpeiden täyttäjistä värittävätkin niin voimakkaasti hänen myöhempää tapaansa hahmottaa ja kokea Jumala. Katsellessaan äidin kasvoja lapsi saa ensimmäisen kokemuksen itsestään. Äidin reaktiot kertovat hänelle, minkälainen hän on (ainakin äidin kokemuksessa) ja kuinka tervetullut hän on tähän maailmaan. Parhaassa tapauksessa hän kokee äidin katseessa, äänensävyssä, kosketuksissa ja sanoissa lihaksitullutta Jumalan sydämen rakastavaa sykettä.

Lapsen ensimmäinen kokemus harmoniasta ja olemassaolon oikeudesta tulee siitä, että joku valistaa hänelle kasvonsa ja on hänelle armollinen. Lapsi katsoo häpeilemättä ja vierastamatta suoraan silmiin. Hän on varauksettomasti olemassa ja antaa katsojan olla varauksettomasti olemassa. Kun joku valistaa lapselle kasvonsa, hän saa paikkansa kosmoksessa. Kun joku kääntää katseensa hänen puoleensa, hän saa rauhassa olla olemassa — ilman häpeää, syyllisyyttä ja pelkoa.

Tämä kokemus on prototyyppi sille olemassaolon ongelmalle, jonka kohtaamme myöhemmin uudestaan. Samalla se antaa ensimmäisen kokemuksen siitä, että vain toisen rakastava katse ja siunaava hyväksyntä antaa olemassaololleni turvallisen pohjan. Täydellisesti hyväksyvän katseen muuttuminen ehdollisesti hyväksyväksi tai kokonaan hylkääväksi antaa meille myös ensimmäisen kokemuksen erillisyydestä, kuolemasta ja kadotuksesta.

Tämä on antanut analyytikoille aihetta selittää kuolemanpelot ja uskonnolliset kokemukset yksinomaan lapsuuden kokemusten pohjalta. Tämän mallin mukaan esim. kuolemanpelko *ei ole mitään muuta kuin* alitajuista kauhua lapsen ensimmäisestä eriytymistuskasta suhteessa äitiinsä jne.

Uskon, että se on muutakin. Varhaiset kokemukset ovat vain esimakua ihmisen perimmäisestä ongelmasta ja panevat liikkeelle ensimmäiset yritykset löytää olemassaololle ikuisen ja häviämättömän arvon. Intuitiivisesti tajuamme, että se löytyy vain sen kautta, että joku meitä suurempi tunnustaa meidät, valistaa meille kasvonsa ja antaa meidän kukkia hänen rakkaudessaan. Kuolevaiset kasvot eivät riitä siihen

Lapsen ensimmäinen kuva vanhemmasta on idealisoitu. Jos hän kasvaa hyväksymään todellisuuden, hän suostuu vähitellen realistisempaan kuvaan vanhemmasta. Hän oppii näkemään vanhemmassa sekä hyvää että pahaa (ainakin lapsen tarpeiden kannalta katsottuna).

Kaipuu täydellisestä hyvästä ja kasvoista, jotka eivät ikinä väisty, jää silti elämään. Aikuisena hän ehkä sijoittaa täydellisyysunelmansa rakastumisensa kohteeseen, jota hän "jumaloi". Sekin täydellisyydenhaku on tuomittu turhautumaan. Silti etsintä ei välttämättä lopu. Täydellisinkin suhde, ja siinä tapahtuvat kohtaamiset, ovat vain esiaavistuksia perimmäisen kaipuun kohteesta. Minä etsii edelleen *Sinää*, jonka kautta voisi juurtua ikuisiksi ajoiksi koko todellisuuteen. Se ei ole vain psykopatologiaa, vaan existentiaalinen peruskaipuu.

Hän on naapurissa

*”Ihmisen, joka kääntyy Häneen ei tarvitse kääntää selkäänsä millekään toiselle minä-sinä yhteydelle. Jokainen yksittäinen sinä on silmäys ikuiseen Sinään päin... Sinä tulee todeksi jokaisessa yhteydessä, mutta ei täyty yhdessäkään niistä.”*⁴³ **Martin Buber**

Ystäväkirjassani *Rehellinen rukous*⁴⁴ olen käsitellyt rukouksen merkitystä yksinäisenä Jumalan ja itsen kohtaamisena. Nyt painotan Jumalan kohtaamista jokaisen suhteen kautta. Molemmat näkökulmat yhdessä tekevät koko elämästä rukouksen.

Sellainen Jumalan etsiminen, joka on rakennettu lähimmäisen hylkäämisen alttarille, on rakkauden Jumalan pilkkaamista. On toki aika eristäytyä ja etsiä yksinäisyyteen, mutta minun on vaikea kunnioittaa sellaista pyhyttä, joka ei enää vakavasti tavoita lähimmäisen silmiä.

Toisin kuin **Kierkegaard** Buber ei korosta Jumalan kohtaamista vain yksinäisyydessä. Buber ei usko, että on olemassa Jumalan kohtaamista ilman itsen ja lähimmäisen kohtaamista. En usko minäkään. Kun kohtaamme Hänet, tuomme Hänen luokseen myös jokaisen suhteemme. Pyytäessämme Jumalan elämäämme, pyydämme, että Hän astuu kolmantena jokaiseen suhteeseemme.

Vasta silloin olen kotona. Kotini ei ole tuolla jossain, vaan *tässä ja nyt* kaikkien näiden ihmisten keskellä. Jumala asuu jokaisessa *minä-sinä* suhteessani. Minun ei tarvitse paeta yhtään kohtaamista kohdatakseni Jumalan.

Uskon, että Jumala on täysin tuntematon ja tuonpuoleinen. Samalla Hän on täysin tämänpuoleinen ja tuttu, lähempänä minua kuin itse olen itseäni. Tärkeintä on kohdata Hänet Sinänä, eikä vain nimenä tai käsitteenä.

Buberilla ei ollut mitään arjesta erillistä uskonelämää. Koko elämä oli elettävä uskosta. Toisen kohtaaminen on aina uskon huikea askel. Hänelle Jumalan pelko oli tietoisuutta siitä tuntemattomuuden pimeydestä, josta käsin Jumala kohtaa ihmisen. Myös ihmisen kohtaaminen edellyttää samankaltaista pyhän tuntemattoman edessä olemista.

Oppi Jumalan rakkaudesta on mukava oppi. Siihen voi helposti olla leppoisassa *minä-se* suhteessa, kunhan ei sydämellään kuuntele juttuja ystävän itsemurhasta, naapurin yksinäisyydestä, sukulaisen velkavankeudesta eikä katsele uutisia viimeisen sodan runtelemista maisemista, joissa rakkauden Jumalaa ei tunnu näkyvän missään.

On vaikeampaa luottaa rakastavaan Jumalan samalla, kun suostuu kohtaamaan senkin todellisuuden itsessään, toisessa ja koko maailmassa, jossa Jumalan rakkaudesta ei näy jälkeäkään.

Kuka on tehnyt tuon kuvottavan *massan*, joka aamulla ahtautuu kaikennäköisiin kulkuvälineisiin ja illalla palaa takaisin yhtä hymyilemättömänä ja yhtä tyhjän näköisenä? Kuka on tehnyt tuon pelottavan suuren *joukon*, tuon aaltoilevan ihmismeren?

Jokainen meistä, joka on kieltäytynyt katsomasta silmiin, tarttumasta käteen, tunnistamasta nimeltä ja jokainen meistä, joka on sanonut vain *se* tai *ne* ja kieltäytynyt sanomasta muukalaiselle *sinä*, on vastuussa siitä, että ihmiskunnasta on tullut muodoton massa ja hahmoton joukko.

Tässä massassa kulkee Kristus. Ehkä hän kaipaa lasillisen vettä. Ehkä hän kaipaa leipää tai käytännön apua. Uskon, että useimpien kautta hän kaipaa vain katsetta ja

⁴³ Minä ja Sinä s. 168, 103.

⁴⁴ Voit tilata sen osoitteesta Ystävyiden Majatalo 25110 KRUUSILA. Puh. 924-7385222.

kosketusta, jonka kautta joku sanoo hänelle *sinä*. Jokainen sellainen kohtaaminen, vaikka kuinka pieni, tekee massasta yhtä ihmistä pienemmän. Jokainen tosi kosketus on myös ihmisen orpouteen samaistuneen Jumalan koskettamista. Kristus elää lähimmäisen nälässä, janossa ja kohtaamisen kaipuussa.

Avautuminen *Sinälle* toimii molemminpäin. Jokaisen arkipäivän sinän kohtaaminen avaa meidät Jumalan kohtaamiselle. Jokainen yksinäinen Jumalan kohtaaminen avaa sydämen näkemään naapurin anonyymien *sen* arvokkaana *sinänä*.

Raamattu näyttää olevan kriittinen sellaista kiinnostusta Jumalaa kohtaan, joka loppuu Häneen. Ehkä Häinkin joskus pysyy vaiti, kunnes suostumme kuuntelemaan sitä, mitä hän sanoo elämämme hankalimman ihmisen kautta.

Hän on maailmalla

*”Sen vuoksi aistimaailmaa ei tarvitse asettaa syrjään ikäänkuin näennäismaailmana. Ei ole olemassa näennäismaailmaa, on vain maailma... Puhtaaseen yhteyteen astuminen ei merkitse kaikesta pois katsomista, vaan kaiken näkemistä Sinässä.”*⁴⁵

Martin Buber

Hänen rakkautensa välittyi meille tuhansia luonnollisia väyliä pitkin. Mikään luonnollinen ei anna armoa, mutta kaikki luonnollinen voi välittää sitä. Maailma ei ole Jumala, mutta se on Jumalan. Siksi kaikki mitä täältä löydämme voi välittää meille sanoman Häneltä. Joskus se tulee kauniina ja lohduttavana, toisinaan viiltävänä haasteena. Monet tilanteet herättävät meissä avuttomia *”miksi”*-kysymyksiä. Samat tilanteet voivat olla myös Jumalan kysymyksiä meille.

Historia on kutsumus

*”Jumalan puhuttelu ihmiselle tunkeutuu tapahtumiin kaikessa elämässämme ja kaikkiin maailman tapahtumiin ympärillämme, kaikkeen elämäkerralliseen ja kaikkeen historialliseen, ja kääntää sen opastukseksi ja haasteiksi sinulle ja minulle.”*⁴⁶ **Martin Buber**

Minua on aina rasittanut joidenkin kristittyjen ylenpalttinen keskittyminen profetioihin ja tulevaisuuden ennustuksiin. Jo lapsuuteni uskonnollisessa ympäristössä odotettiin maailmanloppua ja seurattiin *”lopun ajan merkkejä”* kiihkeällä odotuksella. Maailmassa ei tuntunut olevan mitään muuta kiinnostavaa kuin sen loppu. Jokaiseen jouluun ja uuteenvuoteen liittyi pelko siitä, että tämä olisi kuitenkin, kaiken kuulemani mukaan, viimeinen. Seuraavaa ei varmaan tulisi koska **Harmageddonin** sota on vihdoinkin alkanut. tai jotain muuta kauheaa on tapahtunut. Kun sitten jotain ennustettua todella tapahtui, sanottiin:

”No niin, tämänhän me jo tiesimme. Se oli Jumalan sanassa ennustettu.”

Pelkällä tulevaisuuden profetoimisella on kumma kyky nostaa nykyisyyden taakka ihmisten harteilta.

Monet kristityt elävät edelleen vain vuodessa nolla tai sitten kaiken lopussa, joka jostain ihmeellisestä syystä vieläkin antaa odottaa itseään. Kaikki minun tuntemani profetalliset takarajat ovat jo vuosia sitten menneet umpeen. “Raamatulliset” laskelmat ovat menneet pahasti pieleen. Silti jokainen uusi vuosi ennustetaan *”kohtalon vuodeksi”*, jonka sisällön muovaamiseen ei itse osallistuta.

Tällainen profetioiden käyttö on vierasta Raamatun profettojen hengelle. Ei heitä kiinnostanut vain tulevaisuuden tietäminen tai siitä informoiminen. Eniten heitä

⁴⁵ Sinä ja Minä s.105, 107.

⁴⁶ Sinä ja Minä s. 168.

kiinnosti ihmisten tapa elää *nyt*. Useimmat ennustukset olivat yksinkertaisia varoituksia tai lupauksia siitä, millä tavalla kansan *nykyinen* elämä tulisi vaikuttamaan tulevaisuuteen. Profeetat haastoivat osallistumaan tulevaisuuden *tekemiseen*, eikä antautumaan sen uhreiksi. He painottivat omaa vastuutamme tulevaisuuden suhteen. Olkoon mikä kohtalon vuosi tahansa, Jeesuksen seuraajalle jokainen päivä on uuden kutsun päivä ja jokainen *sinä* uuden kohtaamisen haaste.

Elämään osallistujalle uusi historian käänne ei ole vain ennustettu tapahtuma, vaan suoraan minulle esitetty Jumalan tulinen kysymys:

”Mitä tämä merkitsee sinulle?”, ja haaste:

”Miten aiot asennoitua ja toimia tämän keskellä?”

Buber ei paennut tätä taakkaa. Hän piti vielä lunastamattoman maailman tuskaa omanaan, eikä Messiaan odotus millään tavalla helpottanut sitä, päinvastoin.

Messiaan odotus oli jatkuvaa totuuden ja rakkauden etsintää *tässä ja nyt*. Pelastuksen odotus eli tässä hetkessä ja teki orjuutettuun elämään osallistumisen entistäkin intensiivisemmäksi.

Hänen kaltaisensa juutalaiset olivat ja ovat kristityille käsittämättömiä kummajaisia, jotka kieltäytyivät näkemästä, että koko maailma *on jo* lunastettu Jeesuksen Kristuksen kautta.

Buberille kristittyjen uskallus pitää näin hirveän historian keskellä elävää ihmiskuntaa jo pelastettuna oli yhtä käsittämätöntä.

Kristityt tuntuivat uskonsa tuella välittävän maailmasta liian vähän ja osallistuvan siihen liian köykäisesti. He keskittyivät taivasosuutensa varmistamiseen ja unohtivat osansa maan päällä. Sellaisesta uskonnollisuudesta Buber oli meditaatioharjoitustensa kautta saanut tarpeeksi. Kaikessa tosi uskonnollisuudessa pitäisi olla vähintäänkin ankkurikosketus maahan. Jeesuksen hän näki muutokseen haastajana ja muutoksen mahdollistajana, mutta kristikunnan suhteen hän oli skeptisempi.

Kaikkivaltio

*”Kuinka ylivoimaisen vahvasti ja oikeutetun tuntuksella tavalla Jeesus sanookaan sanan **minä**. Se on tuon ehdottoman suhteen minä. Hän kutsuu **Sinää** Isäkseen tavalla, jossa hän itse on yksinkertaisesti lapsi, eikä mitään muuta kuin Jumalan Lapsi.”*⁴⁷ **Martin Buber**

Mitä me ei-niin-kunnon-uskovaiset, tai kokonaan maallistuneet sitten olemme tehneet? Olemme saavuttaneet saman vastuuttoman passiivisuuden turvautumalla *valtioon*, jonka ainoa tehtävä on huolehtia siitä, ettei mitään maailmanloppua tule kenellekään. Olemme antaneet niin paljon keisarille, ettei ole enää paljon mitään annettavaa Jumalalle. Olemme turvautuneet anonyymiin hyvinvointiautomaattiin ja menetämme toivomme, kun se ei enää pysty pitämään meistä huolta. Turhautuminen ikirunsaaseen ja ehtymättömäksi oletettuun valtiomamman tissiin purkautuu kakaramaisella kiukulla.

”Yhteiskunnan velvollisuus on...”

”Valtio on meille velkaa...”

”Miksei yhteiskunta tee asialle mitään?”

Valtiosta on tullut tuhma äiti tai isä, joka ei hoida velvollisuuksiaan lapsiaan kohtaan. Hallituksesta on tullut paha vanhempi, joka on syyllistynyt anteeksiantamattomaan laiminlyöntiin lapsiaan kohtaan. Lakkoillaan, ollaan tuhmia ja vaaditaan lisää siinä

⁴⁷ Friedman. s.140.

toivossa että suuri ja kaikkivaltias SE auttaisi meitä, ettei meidän vain tarvitsisi itse kohdata toistemme hätää aidon *minä-sinä* suhteen kautta.

Olemme menettämässä uskomme valtioon samasta syystä, kun aikanaan menetimme uskomme Jumalaan: *se* tai *Hän* ei suostunutkaan kantamaan vastuuta elämästäimme. Oikeat auttamisen välineet on lykätty vääriin käsiin. Valtio tai hallitus ei tule koskaan kykenemään oikeaan *minä-sinä* suhteeseen. En ole kuullut kenenkään käsittelevän läheisriippuvuusproblematiikkaa suhteessa valtioon. Minusta se näyttää kansalliselta neuroosilta, joka vielä odottaa analyysoijaansa. Ehkä **Tommy Hellstenistä** tai **Terho Pursiaisesta** olisi siihen. En tiedä.

(K)On kurssi

*”Epätoivo on Jumalan ylin lähettiläs. Se kouluttaa meitä hengellisyyteen, jossa voi sekä luoda, että tehdä valintoja.”*⁴⁸ **Martin Buber**

Jos raha on eksyttänyt meidät “hyvinvointivaltion” minuudettomaan ja sinuudettomaan pahoinvointiin, niin ehkä rahan puute ohjaa meitä takaisin pahoinvointivaltion minän ja sinän kohtaamiin. Kun suuri *se* ei enää tule apuun, meidän on etsittävä uusia *minä-sinä* suhteita ja sen kautta uusia paikallisia yhteistyömuotoja, joissa toteutuu sekä oikeudenmukainen jakaminen että henkilökohtainen kohtaaminen. Vasta niissä suhteissa Jumalan valtakunnan todellisuus alkaa tuoksua todelta.

Olemme erottaneet hengen maailman ja luodun maailman. Jumalan maailma on eristetty kansakuntien komeimpiin rakennuksiin. Niiden ulkopuolella eletään systeemin ehdoilla. Armo on yksityistetty ja yhteisöllisyydestä erotettu. Normaalia elämää hallitsee ostamisen ja myymisen laki, markkinavoimien armoton valta. Almuilla ja roposilla, kolehdeilla ja keräyksillä yritämme pitää yllä haaleaa promillevarjoa siitä armollisen rakkauden hengestä, joka voisi muuttaa koko elämän pyhäksi.

Nälän ja janon, seksuaalisuuden ja lähimmäisenkaipuun maallistuminen, jättäminen epäpyhäksi, on jättänyt kokonaisen sukupolven Henkeä paitsi. Hengen kipinää ei nähdä enää tavallisen ihmisen tarpeissa.

Kuitenkin juuri niissä kohtaamme Jumalan - hänet, joka on rakkauden kautta samaistunut jokaisen kärsivän ihmisen kanssa. Hän elää ja odottaa sinua jokaisen kaaoksessa elävän lähimmäisen sydämessä.

Kohtaava dialogi

*”Jostain pitäisi löytyä koko planeettaa kattava kansalaistottelemattomuuden rintama, joka ei asettaudu taistelemaan niinkuin muut rintamat, vaan lähtee puolustamaan pelastavaa dialogia. Sellaisen voivat muodostaa vain ne, jotka kuulevat kunkin kriisitilanteen heille antaman haasteen ja tottelevat sitä...”*⁴⁹

*Jumala tarvitsee itsenäistä ihmistä dialogin toiseksi osapuoleksi, työtoveriksi, rakkauden osapuoleksi.”*⁵⁰ **Martin Buber**

Tärkeintä ei ole yksilö sinänsä, eikä edes koko ihmiskunta. Tärkeintä on se mitä tapahtuu ihmisen ja ihmisen välillä. Onko heidän välillään merkityksellisiä ja yhteyttä mahdollistavia sanoja, todellista jakamista ja vuorovaikutusta?

⁴⁸ Friedman. s.66.

⁴⁹ Friedman s.418.

⁵⁰ Eclipse of God. s. 75.

Minkä tahansa suhteen, ja koko ihmiskunnan, tulevaisuus riippuu todellisen dialogin todentumisesta. Ei ole mahdollista *tuottaa* todellista dialogia. Voi vain pysyä *avoinna* sen mahdollisuudelle. Ei hyödytä sanoa, ettei dialogista tule mitään, koska toinen ei suostu kuuntelemaan. On asettauduttava hänen nahkoihinsa ja kuunneltava puhumattomuuden sanomaa:

”Mikä minun asenteessani tai käytöksessäni tekee hänelle vaikeaksi puhua? Olenko todella kiinnostunut siitä, mitä hänellä on sanottavaa vai olenko jo ennustanut hänen sanottavansa ja etukäteen suunnitellut, miten voisin kumota sen?”

Mikään ei estä todellista dialogia niin perusteellisesti kuin postmoderni *epäusko kaikkea ja kaikkia kohtaan*.

Jos automaattisesti oletat toisen tarkoittavan muuta kuin mitä hän sanoo, niin miksi hän ollenkaan puhuisi sinulle? Jos päämääräsi on paljastaa sanojen takana oleva *todellinen* sisältö, miksi hän edes viitsisi avata suunsa?

Läpinäkeminen ja paljastaminen on epäluottamustieteen (ei vain psykoterapian) rakkain harrastus ja korkein hyve. Siitä on tullut suosittu urheilulaji. Haluttomuus olla luottavaisessa dialogissa ihmisenä ihmisen kanssa tai yhdestä leiristä toiseen on aikamme sairauden vakavin oire.

Tragikoomisessa muodossa sen näkee poliittisten puolueiden tai erilaisten etujärjestöjen välisessä dialogissa. Hyväntahtoista luottamista pidetään siinä maailmassa suurimpana mahdollisena typeryytenä. Vastapuolella *täytyy* olla jokin juoni. Hän ei *voi* olla tosissaan. Eduskunnan välikysymyskeskustelut ja poliitikkojen televisioväittelyt keskittyvät sataprosenttisesti keskinäisen epäluottamuksen ylläpitoon. Kunkin puolueen menestys riippuu siitä, kuinka hyvin se on onnistunut ruokkimaan kansalle epäluottamusta muita puolueita kohtaan.

Tarvitsemme läpinäkemisen ja paljastamisen läpinäkemistä ja paljastamista. Sen takana löytyy perustavaa laatua oleva epäluottamus *Sinä* ja koko todellisuuteen ylipäänsä.

Todellinen vuorovaikutus alkaa vain luottamuksellisessa toisen kohtaamisessa.

Uskomisen, toivomisen ja rakastamisen haaste on kunkin omilla harteilla:

”Uskallanko minä uskoa, toivoa ja rakastaa maailmassa, jossa kaikki puhuu sen puolesta, ettei kannata uskoa kehenkään, ei hyödytä toivoa mitään hyvää ja jossa rakkaus käytetään kuitenkin väärin?”

Tämän ristiriidan ytimessä on suhteemme Häneen. Jos uskallamme edes änkyttään lausua hyvässä uskossa *sinä*, kohtaamme sen takaa ikuisen ja tuonpuoleisen *Sinän*.

Saatanan hepreankielinen merkitys on *estäjä* ja *vastustaja*. Hänen tärkein päämääränsä on estää luottavainen, uskoa, toivoa ja rakkautta täynnä oleva kohtaaminen *sinän* kanssa. Annammeko tuon suuren ihmisyiden vastustajan estää meitä elämästä todellisessa vuorovaikutuksessa? Vai vapautammeko puheen sen turhuudesta, sanat niiden peittävydestä ja avaudummeko puhumaan sydämestämme? Uskallammeko uhmata kaikkea todennäköistä uskamalla, toivomalla ja rakastamalla?

Pyhä epävarmuus

*”Sinun on yhä uudestaan laskeuduttava tuohon muuttavaan kuiluun, altistettava sielusi aina uudelleen, vihittävä itsesi toistuvasti pyhälle epävarmuudelle...”⁵¹ Olkoon mottoisi Jumala ja vaara!”⁵² **Martin Buber***

Jeesus puhui kaidasta tiestä ja ahtaasta portista. **Kierkegaard** puhui epätoivon kohtaamisesta. **Buberille** rakkaita termejä olivat *”pyhä turvattomuus”* ja *”vaellus kapealla harjanteella”* (*narrow ridge*). Ehkä ne ovat erilaisia nimityksiä samoille asioille. En tiedä.

Lavealla tiellä joukko ihmisiä päätyy samaan uskontunnustukseen. He lakkaavat elämästä jännitteessä, jossa yksi avoin sydän kohtaa toisen tietämättä kohtaamisen lopputuloksesta mitään.

Kirkossa yhdyin kyllä yhteiseen uskontunnustukseen, mutta se ei vapautta minua jatkuvasta ristiriidassa elämisestä.

”Mitä tämä merkitsee käytännössä?”

Tunnustuksen ja realiteetin välinen jännite ja ristiriita pitää minut jatkuvasti varpaillani. Uskon tunnustaminen ei pelasta minua uskossa elämisen vaikeudelta. Buber käveli sen verran kaitaa polkua, että onnistui herättämään monen oikeassa olijän epäluulot. Ortodoksijuutalaiset vierastivat hänen sympatiaansa Jeesusta kohtaan. He epäilivät Buberin olevan salakristitty, joka vain turmeli juutalaisten mieliä. Poliittiset johtajat pitivät hänen yhteistyöhakuisuuttaan arabien kanssa petturuutena. Monet kristityt pitivät häntä liian epämääräisenä humanistina, joka ei uskontojen välisissä ristiriidoissa ollut tarpeeksi selvästi kenenkään puolella toista vastaan. Kun hän 1951 suostui vastaanottamaan Frankfurtin kirjamessuilla hänelle myönnetyn Rauhanpalkinnon, sodan voittajamaissa paheksuttiin hänen halukkuuttaan antaa saksalaisille anteeksi.

Buber ei ollut edes kiinnostunut uskontunnustusten välisestä dialogista. Häntä kiinnosti vain uskonsa ja luottamuksensa varassa elävien ihmisten välinen dialogi. Valmiin ja varman tiedon kanssa ei voi olla vuorovaikutuksessa. Se on vain vuorotellen kuurona saarnaamista. Buber halusi olla dialogissa uskolleen sitoutuneiden kapean harjanteen kulkijoiden kanssa. Heille mikään uskontunnustus ei ollut mukavan leveä kävelykatu, jonka pääteosoite oli itsestään selvä. Hän ei suostunut yhdenkään lavean ja turvallisen tien kulkijan edustajaksi.

Jos elän pelkästään uskontunnustuksen varassa, tulen kyllä toimeen *”samanuskaisen”* kanssa, mutta *”toisuskoista”* en pysty kohtaamaan. Siksi minun on valittava *-ismien* ja *kohtaamisen* välillä. Jos pitäydyn *-ismini* labealla ja turvallisella tiellä, en koskaan kohtaa toista elämän kaidalla polulla.

Jos suostun elämään uskoni ja realiteettini välisessä jännitteessä, voin kohdata toisen samassa jännitteessä elävän, vaikka hänellä olisi eri uskontunnustus. Minun ei tarvitse edustaa mitään valmista kaavaa. Voin vain kohdata uskostani ja epävarmuudestani käsin.

Kirjapaini

Buber kertoo vanhasta bretonialaisesta legendasta, jonka mukaan, Bretnen maakunnassa, asui suuri miehen kokoinen kirja. Sen nimi oli *Elävä Kirja (Ar Vif)*,⁵³ eikä turhaan. Se pystyi nimittäin liikkumaan, avautumaan ja sulkeutumaan miten

⁵¹ Friedman. s.70.

⁵² Vermes s. 230.

⁵³ Vermes

tahtoi. Sen punaisilla sivuilla oli mustaa tekstiä. Teksti pysyi näkymättömänä niille, jotka kirjaa koskematta yrittivät lukea sitä. Se tuli luettavaksi vain niille, jotka lähtivät taistelemaan kirjan kanssa. Koko kirjan olivat lukeneet vain ne, jotka antautuivat kaikilla voimillaan painimaan kirjan sivujen kanssa.

Minusta Raamattu on tällainen kirja, suuri painiottelu ihmisen ja Jumalan välillä. Loppuiko tämä paini 2000 vuotta sitten Jumalan tyrmäysvoittoon? Onko kertomus suuresta painista jäänyt kuolleeksi kirjaksi, jossa ei enää ole mitään jännitystä, kun sen juoni ja loppuratkaisu on jo kaikille niin tuttu?

Vai onko se edelleen elävä kirja, jonka sanoma avautuu vain hikisessä sylipainissa sen kanssa?

Painiiko Jumala edelleen ihmisen kanssa elävän Raamatun hahmossa? Uskon niin.

Minun aikaisempi hinkuni selittää ja harmonisoida Raamattu on loppu. Minun ei enää tarvitse väkisin tehdä siitä siedettävää ja ristiriidatonta kirjaa. Annan kaikkein sietämättömimpien tekstien elää ja painin niiden kanssa vuodesta toiseen.

Ei Raamattu silti taida olla Jumala. Ei se kuulu Pyhään Kolminaisuuteen. Silti Jumala puhuu Raamatun kautta. Se on pyhä kirja, Jumalan sana.

Sen inhimillinen repaleisuus pakottaa meidät kuitenkin jatkuvaan jännitteeseen Jumalan sanan ja ihmisen sanan väliin. Voimme paeta jännitettä pitämällä sitä taivaasta saneltuna sanatarkkana ilmoituksena, jota ei koskaan aseteta kyseenalaiseksi millään tavalla. Yhtäläillä voimme helpottaa pyhää epävarmuutta pitämällä sitä kokonaan ihmisten tuottamana tekstinä, joka häpeilemättä alistetaan vain historialliskriittisen tutkimuksen kohteeksi. Vasta suostumalla kulkemaan ihmisen sanan ja Jumalan sanan välistä kaitaa polkua Jumalan sanasta voi tulla Jumalan *sanoma, pyhä tuli joka lämmittää, sytyttää ja kuluttaa*.

Lavealla tiellä viihdytään oikeassaolijoiden joukossa ja pitäydytään niiden seuraan.

Selkeiden oppien ja systeemien varassa eläminen on turvallista vaeltamista ruohoisilla ylätasangoilla. Mikään kapeikko ei pakota kohtaamaan epävarmuutta ja tietämättömyyttä. Mikään kohta tiestä ei ole niin ahdas, että joutuisi yksin epäilystensä kanssa. Missään ei tule vastaan paikkaa, jossa minä yksin kohtaan sinut yksin. Lavea tie on kollektiivisen näennäisvarmuuden valtatie. Siihen voi liiankin helposti hukuttaa yksilöllisyytensä. Kuinka ihanaa, kun ei koskaan tarvitse sanoa: *“Minä uskon.*“ Aina on varaa sanoa *“Me xxx uskomme, että...”*

Uskossa vaeltaminen on luottavaista mutta epävarmaa, kivikkoisilla harjanteilla kulkemista ilman objektiivisen tiedon turvaverkkoa kummallakaan puolella. Kaidan tien oppaitakin on, mutta he ovat siitä kiusallisia, että he aina muistavat pitää seuraajissaan epävarmuuden kivun elävänä ja kysymysmerkit hehkuvan kuumina. He tietävät, ettei mistään löydy niin varmaa oppia ja tietoa, jolla seisoen ihminen voisi vapisevattomasti polvin kohdata Hänet. Ainoa turvallisuus, mikä kaidalla tiellä on, tulee luottavaisuudesta ja uskosta Sinään.

Yllättävä kohtaaminen

“En minä kutsuisi Camus'ta ateistiksi. Hän oli yksi niistä, jotka vain rikkoivat vanhoja kuvia. Tiedäthän mitä minä tunnen sellaisia kohtaan.”⁵⁴ Martin Buber

⁵⁴ Friedman s 342.

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Buber yöpyi saksalaisen filosofin **Paul Natorpin** kodissa. Aamulla kun Buber oli oikolukemassa viimeistä kirjaansa, Paul tuli hänen luokseen ja sanoi:

"Miten sinä kehtaat ylipäänsä käyttää sanaa Jumala, kun samalla tarkoitat jotain sellaista, joka on kaiken ymmärryksen ja käsityskyvyn yläpuolella? Sitäpaitsi sana 'Jumala' on tullut häväistyksi ja kaikesta pyhästä riisutuksi niiden viattomien veren kautta, jotka tuon sanan nimissä on tapettu ja kaiken sen epäoikeudenmukaisuuden kautta, mitä Jumalan nimissä on tehty."

*"Myönnän, että sana 'Jumala' on kaikkein raskautetuin sana ihmisen kielessä", Buber vastasi. "Mitään muuta sanaa ei ole yhtä paljon käytetty väärin ja tärvelty. Juuri siksi en voi sitä hylätä."*⁵⁵

Sukupolvien ajan ihmiset ovat laskeneet ahdistuneen elämänsä tuon sanan varaan. Tietenkin he ovat luoneet kauheita irvikuvia ja kirjoittaneet sanan 'Jumala' kuvien alle. Ihmiset ovat pilkanneet ja tappaneet toisiaan Jumalan nimessä samalla, kun ovat uhranneet henkensä Jumalan nimeen. Entisessä Jugoslaviassakin katolilaiset, ortodoksit ja muslimit taistelevat keskenään Jumalan nimessä.

Mutta kun kaikki hulluus ja julmuus on laskeutunut pölyiseen vereen, jokainen seisoo Hänen edessään yksin. Silloin ei enää sanota *hän* tai *se*. Jokainen sanoo erikseen ja yhdessä *Sinä*.

Silloin on myöhäistä vedota pelkkään nimeen tai siihen, mitä Hänen nimessään on tehty:

*"'Sinun nimessäsi teimme monia voimatekoja.' ...he saavat minulta vastauksen: 'En tunne teitä. Menkää pois minun luotani.'"*⁵⁶

Kaikki tunteminen alkaa kohtaamisesta eikä toisen nimissä toimimisesta. Onko viimeinen tuomio vain kohtaamisten ja sitä seuraavien suhteiden realisoimista? Jos kaikki uskovaisuus ei ole sitä, miltä se näyttää, niin ei myöskään kaikki ei-uskovaisuus ole sitä. Olen tavannut ihmisiä, jotka heti kättelyssä haluavat tehdä selväksi, että *"minä en sitten ole mikään uskovainen"*. Yleensä hymyilen sisäänpäin ja ajattelen että *"sehän nähdään aikanaan."* Yleensä nämä ihmiset haluavat vain pestä kätensä kaikesta sellaisesta, mikä heistä ei tunnu aidolta, tai sitten he ovat uskovaisten puolelta saaneet niin rankan luopiuden leiman, että ovat alkaneet itsekin uskoa siihen. Vaikka hän karttaa Jumalan nimeä ja arvelee olevansa Jumalaton, hänenkin sisäisestä mökistään voi löytyä kammio, jossa hän puhuttelee elämänsä *Sinä* sellaisena sinänä, jota ei voi rajoittaa mihinkään sanaan tai kuvaan.

Mainitsemassani tuomiopäivän kuvauksessa Jeesus tunnistaa tutuikseen ne, jotka ovat kohdanneet lähimmäisensä. Ikuinen Sinä on kohdattavissa jokaisessa sinässä. Silti Hän ei ole rajattavissa kehenkään tai mihinkään näkyvään. Jokainen kuva vääristää. Jokainen teologia jää hämäräksi. Niin myös tämä.

Usko ei enää haastakaan vain siihen taikka tähän *tekemiseen*. Jumala kutsuu meidät kohtaamaan *koko* itsen ja sellaisena vastaamaan hänelle *koko* elämällämme, jokaisessa suhteessa toiseen sinään.

Luova kohtaaminen

⁵⁵ Eclipse of God. s. 7.

⁵⁶ Matt 7:22,23

*Haluaisin päättää tämän kirjeen siunauksella - enkä tunne parempaa kuin tämä: Olkoon sinulla rohkeutta ja kykyä pysyä totena. Sillä usko minua, elämän kruunu ei ole onnellisuus vaan mahdollisuus saada olla tosi.*⁵⁷ **Martin Buber**

Buberin mukaan minän ja sinän kohtaamisessa toteutuu Jumalan *luomisen, ilmoituksen ja pelastuksen* ulottuvuus.⁵⁸ Jokainen näistä on jatkuva prosessi, joka vaatii yhteistyötä ihmisen puolelta.

Jokainen kohtaaminen kutsuu *olevaksi* ihmisen, joka aikaisemmin oli vain *se* tai *hän*. Kohtaamisen molemmat osapuolet osallistuvat luoduksi tulemiseen.

Myös *aika* tulee luoduksi kohtaamisessa. Mitään tässä ja *nyt* hetkeä ei ole ilman kohtaamista. Nykyhetki tulee olevaksi vasta kun minä sanon *sinä*. *Se* tai *hän* on ansainnut määritelmänsä *menneen* ajan saavutuksilla tai *tulevan* ajan toiveille. Vasta kun kohtaan hänet sinänä, alkaa *tämä* hetki. Kohtaamisessa mennyt jää menneeksi, tuleva jää tulevaksi ja *nyt* tulee luoduksi. *Minä-se* suhteessa *nyt* jäi luomattomaksi. Kohtaamisen on myös *ilmoituksen* hetki. Minän ja sinän välillä avautuu yhteyden tila, jossa *Henki* voi vapaasti liikkua ja tehdä itsensä tietäväksi. Ainoa raja Jumalan ilmoitukselle on kohtaajien avoimuuden, herkkyyden tai tietoisuuden puute.

Kohtaamisen hetki on puhtaimmillaan Jumalan ilmestyksen paikka.

Pelastuksen ulottuvuus toteutuu kohtaamisessa, kun itsestään ja toisesta eksyneet ihmiset löytävät kotinsa yhteyden ihmeen keskellä. Kun koko olemuksellani sanon *sinä*, pelastun yksinäisyyteni minikadotuksesta. Toisen kohtaamisen kautta pääsen lähemmäksi ikuista *Sinää*, jolle koko minuuteni kuuluu.

Usko-objekti

Keväällä 1914, pari kuukautta ennen “tuomiopäiväänsä”, Buber koki toisen epäkohtaamisen. Tällä kertaa ohittaja ei ollut hän itse vaan vanha pastori **William Hechler**, joka tuli tapaamaan Buberia tämän asuntoon Berliinin esikaupungissa. Hechler tuli Buberille profetoimaan, että maailmansota alkaisi kuluvan vuoden aikana. Hän tuntui olevan innostunut vain siitä, mitä *tiesi*. Hän ei puhunut siitä, mitä asialle voisi tehdä, miten valmistautua tai mitä tämä ihmisille merkitsisi. Se häiritsi Buberia.

Hechler oli silti täsmälleen oikeassa. Hän käytti sanaa “maailmansota”, jota Buber ei ollut koskaan aikaisemmin kuullut käytettävän. Siitä hetkestä lähtien Buber alkoi aavistaa, että ihmiskuntaa oli odottamassa jotain ennustettuakin hirveämpää. Se toteutui vasta, kun hän joutui elämään toiseksi toisenkin maailmansodan ja Hitlerin juutalaisvainot.

Buber lähti saattamaan pastoria asemalle. Matkalla he saapuivat hiilipölyn peittämälle kujalle, jota *kutsuttiin mustaksi poluksi*. Silloin Hechler pysähtyi, laski kätensä Buberin olalle ja sanoi:

”Rakas ystävä. Elämme suurenmoista aikaa. (Niinpä, profetoitu sotakin on alkamassa. Kerrassaan upeaa.) Kerro minulle, uskotko sinä Jumalaan.”

Buber oli kiusaantunut yhtäkkisestä intiimistä kysymyksestä, mietti pitkään, eikä vastannut suoraan, mutta vakuutteli vanhalle miehelle, ettei tämän tarvitsisi sen tähden olla hänestä huolissaan.

Olen itsekin joskus kokenut saman kysymyksen kiusallisena? Kun kysymyksen esittäjä ei tunnu olevan kiinnostunut minusta, vaan ainoastaan minussa olevasta erillisestä “uskonelämästä”, se todella tuntuu epämiellyttävältä. Ikäänkuin joku haluaisi vain tirkistellä makuuhuoneeseeni olematta missään tekemisissä kanssani.

⁵⁷ Friedman s.456.

⁵⁸ Vermes. s. 193.

Naiset puhuvat siitä, kuinka kiusallista on olla seksiobjekti — onkohan se samanlaista kuin *usko-objektina* oleminen?

Saatettuaan miehen junalle Buber lähti mietteissään kävelemään kotiinpäin. Tultuaan uudestaan mustalle kujalle hän pysähtyi. Martin päätti, ettei jatkaisi matkaa, ennen kuin voisi vastata pastorin kysymykseen. Nyt kun hänen ei tarvinnut antaa vastaustaan ihmiselle, joka vain halusi tietää kuuluuko oikeaan leiriin vai ei, hän oli vapaampi oikeasti vastaamaan tuohon kysymykseen. Hän seisoj pitkään paikallaan.

Vähitellen vastaus alkoi muotoutua hänen mielessään. Hän ikäänkuin kuuli sen sisältään:

*”Jos Jumalaan uskomisen merkitsee sitä, että voi puhua **Hänestä** kolmannessa persoonassa, en usko Jumalaan. Mutta jos Jumalaan uskomisen merkitsee sitä, että voi puhua **Hänelle**, silloin uskon Jumalaan.”*

Buber viipyi kauan mustan kujan päässä kuunnellen näitä sanoja sisällään ja antoi niiden kasvaa varmuudeksi. Hän ei myöhemminkään innostunut tulevaisuuden profetoimisesta. Hänen tapansa seurata Jumalaa oli luovassa ja myötäelävässä kohtaamisessa. Hän ei koskaan uskonut Jumalaan, johon voi suhtautua objektina ja johon voisi olla *minä-se* suhde. Hän turvautui Jumalaan, *jolle* voi puhua.⁵⁹

Ei Buberkaan pystynyt välttämään Jumalasta puhumista. Jos ylipäänsä aikoo mainita sanan Jumala, muutoin kuin rukouksessa, osallistuu luonnollisesti Jumalasta puhumiseen. Silti Buber säilytti kunnioittavan ja varovaisen perusasenteensa elämänsä loppuun asti. Hän ei ikinä suostunut *tietäjyyden* hengessä puhumaan Jumalasta. Hän ei uskonut, että Jeesus oli Messias. Buber piti Jeesusta ainutlaatuisena Jumalan lapsena, mutta ei Jumalan ainokaisena poikana. Ei hän toki sitäkään väittänyt *tietävänsä*.

Vaikka uskon että Jeesus antoi Jumalan olemukselle ihmisen kasvot niin hänestäkin oli helppo tehdä pelkkä *se sieltä Nasaretista*. Niinhän hänestä tehtiinkin. Jeesus eli systeemiä uhkaavana kummajaisena ja kuoli pilkattuna objektina.

Buberin uskossa on ulottuvuus, joka on meille vieraampi. Siinä on pyhää pelkoa, vapisevaa kunnioitusta yhdessä lapsenomaisen luottavaisuuden kanssa. Buberille tämä ei ollut sanaleikkiä. Tämä oli se usko, jonka varassa hän uskalsi elää rohkean elämän. Tämän uskon kantamana hän kohtasi Jumalan maailman ja Jumalan maailmassa.

En yhtään ihmettele, että juutalaisten temppeleissä *kaikkein pyhin*, Jumalan kohtaamisen huone, oli täysin pimeä, vailla mitään luonnollista valoa.

Sinän kohtaamisessa on aina tämä ulottuvuus. On lakattava tuntemasta toinen, ennen kuin on valmis oikeasti kohtaamaan hänet.

Buber kertoo lapsena kuulleensa vanhan juutalaisen tarinan, jota ei silloin ymmärtänyt:

Rooman portin äärellä istui leprasairas kerjäläinen ja odotti. Hän oli Messias, mutta kukaan ei tiennyt sitä. Tarinan päähenkilö menee miehen nähdessään erään vanhuksen luokse kysymään, mitä tuo kerjäläinen oikein odottaa. Vanha mies vastasi:

”Hän odottaa sinua.”

Uskonnoton usko

⁵⁹ Friedman. s.77-79.

”Raamatun ihmiset olivat syntisiä niinkuin mekin, mutta oli yksi perussynti, jota he eivät koskaan rohjenneet tehdä: he eivät koskaan uskaltaneet rajoittaa Jumalaa vain tiettyyn paikkaan tai tiettyyn uskontoon.”⁶⁰ **Martin Buber**

Tutkiessaan Uutta Testamenttia Buber hahmotti vanhoina päivinä kaksi tapaa uskoa.⁶¹

Ensimmäisen kuvaamiseksi hän käytti heprealaista sanaa *Emunah*, joka tarkoittaa *uskomista ja luottamista sinään*, vaikka ei voikaan loppuun asti todistaa hänen luotettavuuttaan.

Toista uskomisen tapaa edusti kreikankielinen sana *Pistis*, joka tarkoittaa *sen totena pitämistä*, vaikka ei voikaan kiistattomasti todistaa *sen* olevan totta. Hän näkee Uudessa Testamentissa **Jeesuksen** edustamassa *emunah*-uskoa ja **Paavalin** edustamassa *pistis*-uskoa.

Buberille Jeesus oli se, joka kutsui ihmisiä kokonaisvaltaiseen kääntymykseen (*teshuvah*) Jumalan puoleen, uskoon, luottamukseen ja rakkauteen. Hän ei haastanut ihmisiä uskomaan todeksi tiettyä teesiä Jumalasta, vaan orientoimaan *koko* elämänsä Jumalaa kohti. Paavalin teologiassa kääntymys pieneni mielenmuutokseksi (*metanoia*), tiettyjen uskomusten hyväksymiseksi.

Buber käsitteli Jeesuksen ja Paavalin eroja kokonaisen kirjan verran, eikä minusta ole sen kanssa kiistelijäksi. Silti en usko, että vertailu tekee täyttä oikeutta Paavalille, mutta sopii varsin hyvin siihen kristillisyyteen, joka myöhemmin kehittyi aika teologiakeskeiseksi.

Aikamme uskonnollisuus on suurelta osin eristetty kokonaisvaltaisesta elämästä yksityisten *ajatusten* tasolle. Uskosta on tullut *mielen* salainen lokero eikä *koko elämän* olennainen sisältö. Usko Jumalan olemassaoloon ja eläminen Jumalan kanssa on kaksi eri asiaa, vaikka ne kuuluvat yhteen.

Eräässä radiohaastattelussa Buber sanoi olevansa kiitollinen siitä, että sana *uskonto* ei ollenkaan esiinny Raamatussa. Hän oli pitkän elämänkaaren lopussa tullut siihen tulokseen, että uskonnot ehkäisevät hengellistä elämää enemmän kuin edesauttavat sitä. Eniten hän arvosteli uskontojen tapaa eristää hengen elämä jokapäiväisestä todellisuudesta.

”*Ihminen ei voi löytää Jumalaa eristäytymällä inhimillisestä.*”⁶² Meidän täytyy kohdata toisemme, auttaa toisiamme ja yhdessä lähestyä suurta *Sinää*.

Uskonnolliset instituutiot vain sumentavat Jumalan ilmoitusta elämän keskellä, erottavat erottamattoman ja jakavat jakamattoman. Jumalaan erikoistuneet tietäjät vain vaikeuttavat todellista dialogia *Sinän* kanssa. Kirkot, synagogat ja rukoushuoneet ovat olleet mukana aiheuttamassa aikamme suurta jumalanpimennystä eristämällä ihmisen maailmasta ja vaikeuttamalla ihmisen todellista kohtaamista toisen ihmisen kanssa.

Todellisen uskonnon pitäisi tehdä itsensä tyhjäksi ja rukoilla Jumalaa astumaan elämäämme tavalla, joka tekee *koko* elämästä sakramentin, *koko* ihmisestä Jumalan papin ja *kaikesta* kanssakäymisestäämme Jumalan palveluksen. Silloin keskinäisestä kohtaamisestamme voi tulla temppele, jossa Jumala ilmestyy. Vasta silloin yhteisömme alkaa elää todeksi uskon, toivon ja rakkauden valtakuntaa.

⁶⁰ Friedman. S.269.

⁶¹ Martin Buber. Two Types of Faith. Collier Books. Macmillan Publ. Comp. New York. -51.

⁶² Vermes. s. 232.

"Kääntykää Jumalan puoleen!" on ollut kaikkien profeettojen yhteinen huuto. Se ei koskaan merkinnyt pelkkää mielipiteen tai uskomuksen muuttamista vaan alastoman rehellistä astumista Jumalan näkyvien ja näkymättömien kasvojen eteen.

Kääntymys on koko minän kääntymistä *sinän* ja *SINÄN* puoleen — suojatonta ja aseetonta ihmiseksi suostumista. Se on koko *minä-se* maailman ja *minä-sinä* maailman pyhittämistä Jumalalle.

Kaiken julman epäkohtaamisen ja kylmän eksyneisyyden keskellä tuo profeetallinen kutsu elää yhä.

Joskus se on lempeä, melkein ujo,

toisinaan tuima ja rujo.

Sen edessä kuulen kaksi sanaa:

"Kaikesta huolimatta... Käänny ja kohtaa..."

P.S. Kun Martin Buber 85-vuotis syntymäpäivänsä iltana oli menossa nukkumaan, hänen talonsa ympärille kokoontui yli 400 Jerusalemin yliopiston opiskelijaa soihtuja kantaen. Kun valkopartainen vanhus meni heitä verannalle vastaan, hänelle ojennettiin opiskelijaliiton kunniajäsenyys.

"Minulla on pöytälaatikko täynnä kunniatohtorin arvoja teologiasta lääketieteeseen asti eri puolilta maailmaa", Buber myhäili. *"Mutta tämä on ensimmäinen kerta kun minut nimitetään kunniaopiskelijaksi. Tämä on minulle suuri lahja."*

Se oli todella kohdalleen osunut kunnianosoitus miehelle, joka oli aloittamassa viimeisiä opiskeluvuosiaan maan päällä.

Kesäkuun 13.päivä 1965 Martin Buber kuoli

87 vuoden ikäisenä.

Hänen hautakivellään on sitaatti

Psalmista 73 jakeesta 23.

"Kuitenkin minä saan aina olla luonasi."

P.P.S. Kun keskityn kirjoittamiseen näen usein unia, jossa luen minulle aikaisemmin tuntemattomia kirjoja. Niin kävi tätäkin kirjettä viimeistellessä. Unessa luin Buberin kirjaa, jota ei oikeasti ole olemassa. Aamulla muistin vain viimeiset sanat:

"Jäljelle jäi vain risti ja voittamaton laulu."

Hänen palveluksessa: **Daniel Nylund**